N°. 36. Donderdag 13 Februari 1902. 1ste Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD.

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland *bij vooruitbetaling*. f 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
Afzonderlijke nummers. . . . » 0.10
Men abonneert zich voor minstens zes maanden ingaande op den dag der eerste toezending f 1.—

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
» » » 1000 » . - 0.08
» » » 3000 » . - 0.07

REDACTIE: De 4de Commissie, aan welke de verspreiding van populaire kennis omtrent Oost- en West-Indië is opgedragen.
Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie", en gezonden aan den Heer G. E. V. L. VAN ZUYLEN, *Voorzitter der Redactiecommissie*, **7a Heerengracht**, of den *Secretaris*, Mr. G. VAN SLOOTEN Azn., **43 Conradkade**, beiden Den Haag.
Voor de Administratie en Advertentiën wende men zich tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG" **Haagpoort 4,** Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

De Vereeniging vestigt zooveel mogelijk, zoowel in Europa als in Indië, afdeelingen, die te zamen met het hoofdbestuur dit doel trachten te bereiken.

Om lid te worden, kan men zich persoonlijk of per briefkaart aanmelden bij een der afdeelingen of aan het bureau in den Haag Heerengracht 4, dat iederen dag, behalve Zon- en feestdagen, van 10—12 en van 2—4 ure open is.

Gewone leden betalen eene contributie van f 1.— tot f 5.—. Zij, die f 5.— en meer 's jaars, of f 100.— in eens betalen, zijn donateurs. De leden kunnen, zoolang er geene afdeeling in hunne woonplaats is, kiezen bij welke afdeeling zij zich willen aansluiten.

Aan de donateurs en aan leden, die f 1.50 meer contributie betalen, wordt het orgaan gratis toegezonden.

Voor den noodlijdende Javaan

werd door ons in dank ontvangen:

Van N. v. K. Redactrice van „Ons Blaadje" en van de „Volks-Kinderbibliotheek" . . .	f 25.—
Van B. Th. W. v. H. controleur B. B. . .	„ 10.—
Van Dr. J. A. J. uit Delft	„ 5.—
Opbrengst voordracht v. d. Heide. . . .	„ 26.25
Mevrouw E. te Epe	„ 2.50
Opbrengst lezing Utrecht.	„ 0.80
Te samen	f 69.55
Vroeger reeds ontvangen	„ 290.—
Totaal	„ 359.55
Overgemaakt aan het Bestuur der afdeeling Nederlandsch-Indië	„ 300.45
Blijft in kas	f 59.10

Mededeelingen.

I. Hoofdbestuur.

Vergadering
op Woensdag 19 Februari 1902,
ten 1½ ure n. m.,
in het gebouw **MUSIS SACRUM**
te Arnhem.

II. Afdeeling 's-Gravenhage.

Herinnering aan de
Buitengewone Algemeene Vergadering
op Donderdag 13 Februari 1902,
des avonds **8 uur** in het gebouw **Heerengracht 4.**

Het **ontwerp huishoudelijk reglement,** dat het bestuur ter tafel zal brengen, werd in zijn geheel *op de tweede bladzijde* van het vorig Koloniaal Weekblad No. 35, opgenomen.

IRRIGATIE

De „Indische Gids" van Februari begint met een inleidend woord van den nieuwen hoofdredacteur de heer J. E. de Meijier, waaruit wij enkele zinsneden wenschen te bespreken, misschien wel aan te halen, vóór wij tot ons eigenlijk onderwerp overgaan.

Wij doen dit echter niet, zonder eerst een oprecht woord van hulde te hebben gewijd aan den afgetreden hoofdredacteur.

Bij zijn kort afscheidswoord in het Januari-nummer, zegt de heer R. A. van Sandick, dat de laatste tien deelen van de I. G., van 1897—1902, naar hij hoopte, de getuigenis zullen afleggen, dat hij zijn best deed om werkzaam te zijn in het belang van land en volk van Nederlandsch-Indië. Wij zijn overtuigd, dat degenen die met ons zijn arbeid volgden, hem gaarne de verzekering, geven dat zijn streven en werken op prijs is gesteld en dat met leedwezen zijn heengaan van de „Indische Gids" werd vernomen.

Waar de heer de Meijier in zijn voorwoord van de nieuwe redactie (Februari-nummer) nog eens in het kort het program van het tijdschrift aanstipt, geeft hij te kennen, dat ook in onpartijdigheid tegenover medewerkers, die met hem van meening verschillen, hij het voetspoor der vorige directie zou volgen en hij ons doet vertrouwen, dat ook van zijn streven voor Oost-Indië bevordering van den vooruitgang te verwachten is.

Na duidelijk te hebben uiteengezet, dat goede conclusiën slechts kunnen worden gemaakt na critische verzameling van gegevens, die uit waarnemingen voortvloeien, laat hij daarop volgen:

„Die gegevens kunnen slechts verkregen worden door de samenwerking van velen en daarom is een tijdschrift als dit zoo nuttig, want het geeft de gelegenheid zich niet alleen te stellen op het standpunt van ambtelijke rapporten, maar tevens uiting te geven aan het oordeel van particulieren, die de zaken uit een geheel ander standpunt bezien en wier materiëele belangen bij zoovele regeeringsmaatregelen zijn betrokken.

Een groote factor bij de beoordeeling van deze, vormen de denkbeelden van die uitgebreide inlandsche bevolking, tegenover wier aantal het Europeesche element numeriek in het niet verzinkt.

De inlander met zijne geheel afwijkende begrippen blijft voor ons Europeanen in het algemeen steeds een vreemdeling, waarop dikwijls ten onrechte wordt neergezien door menschen, die in eigen kring wellicht met nog meer vooroordeelen behept zijn, dan menig zwijgend gesloten inboorling, die voor zichzelf een helderder blik heeft op zijn Europeeschen meerdere, dan deze ooit in staat zal zijn wederkeerig op hem te slaan.

Doch niet alleen op het moeilijk gebied van het zieleleven van een ons zoo weinig verwant volk, ook op het meer eenvoudige van landbouw, handel en nijverheid worden dikwijls machtspreuken verkondigd, die gereedelijk zouden verdwijnen, als er slechts juiste waarnemingsfeiten tegenover stonden.

Die feiten zijn te verkrijgen, dikwijls zijn de waarnemingen voorhanden, doch zij worden geen gemeengoed, omdat de waarnemer niet de man is om zijne ervaring wereldkundig te maken. Hoeveel is er niet te leeren op gebied van cultuur en menschenkennis van den planter in de binnenlanden, die gewapend met een scherp oog en een goed hart, dagelijks geen andere uitspanning heeft dan het gadeslaan van zijne omgeving. Gemis aan schrijverstalent, beschoormdheid om met zijne denkbeelden voor het groote publiek te verschijnen en zoovele andere oorzaken meer, doen hem het verkregen licht onder den korenmaat stellen of het hoogstens aan een paar intiemen mededeelen en het kostbare materiaal gaat verloren.

Om dit te verhoeden kan de redactie van een tijdschrift als dit hulp bieden, door die gegevens op te vragen, al zijn zij, wat den vorm betreft, nog niet voor publicatie geschikt, en ze te bewerken en te resumeeren, hetzij met of zonder vermelding van de bron, waaraan zij werden ontleend. Alleen door de medewerking van velen in velerlei maatschappelijke positie kan het de taak vervullen, waartoe de directie zich in 1879 aangordde en het is daarom, dat op die medewerking en steun van allen, die met Nederlandsch-Indië in betrekking staan, hierbij een dringend beroep wordt gedaan.

Ook „het Koloniaal Weekblad" heeft meermalen bij zijne lezers op dezelfde wijze aangeklopt en dankbaar moeten wij erkennen, dat wij meer en meer gehoor krijgen. Toch op lange na niet genoeg; er zijn er nog zoovelen, die ons hoogst belangrijke mededeelingen zouden kunnen doen, zoowel uit Oost- als uit West-Indië, volkomen geschikt voor een weekblad, als het onze, dat behalve de bevordering van het welzijn der Koloniën en van hare ingezetenen, de verspreiding van Indische kennis beoogt, ook onder de velen, die om allerlei verschillende redenen geen tijdschrift lezen.

Er is nog een ander punt, waarin wij volkomen met den heer d. M. instemmen, waar hij namelijk zegt, wat de oplossing betreft, niet als voorganger, maar als leider te willen optreden van de tallooze Indische vraagstukken. Wij vinden dit als regel voor eene redactie het zuivere standpunt, als is de leider dan ook somtijds verplicht, de voorgangersrol op zich te nemen.

Reeds in het Februari-nummer van de I. G. vinden wij daarvan een treffend voorbeeld, waar de heer d. M. in zijn artikel „Irrigatie-fanatisme", zich stelt tegenover het groot getal mannen, die vooral in de laatste jaren hebben getracht aan te toonen, hoe Nederland, ook door te verzuimen om in tijds de noodige irrigatie-werken aan te leggen, zelf de voorname schuld is van den erbarmelijken toestand, waarin Java's bevolking thans verkeert.

Wij hebben dit artikel gelezen met al de aandacht, die het verdient en zijn vast overtuigd, dat wij niet de eenigen zullen zijn, die tegen den schrijver te velde trekken. Wij doen dit warm van den rooster; zonder door het zoeken en aanhalen van documenten tijd te verliezen, zullen wij trachten de zwakke deelen van zijn betoog aan te toonen, maar vinden gelukkig daarin ook weer punten, waarin wij ten volle met hem meegaan.

De heer de Meijier is blijkbaar, en dit is ook zeer natuurlijk, geen tegenstander van het maken van irrigatiewerken, maar hij bestrijdt het idee, dat irrigatie op groote schaal het eerste en voornaamste middel zal zijn, om aan de rijstvelden van Java eene aanzienlijk grootere opbrengst te verzekeren, dan de tegenwoordige.

Hij toont aan, hoe tal van oorzaken hebben samengewerkt om den ellendigen actueelen toestand in het leven te roepen; de oude contingenten, het cultuurstelsel, de heerendiensten, de te groote bestuursbemoeienis, waardoor de inlander werktuig in plaats van landbouwer werd, het gemis aan landbouwcrediet en wat dies meer zij.

Dit geven wij hem grif nog toe en hebben dit ook erkend, o. a. toen de heer Berkhout eerst in de Nederlandsche afdeeling der Landbouw en Nijverheid er op wees en later in het „Amsterdamsch Handelsblad" betoogde, dat *irrigatie alleen* geen voorspoed brengen zal. Maar al die overwegingen mogen er niet toe leiden, om 't eene te doen en 't andere, dat o. i. 't voornaamste is, na te laten. Immers in alle landen ter wereld en vooral in landen der heete luchtstreek wordt eene goede en geregelde bewatering der velden, voor een eerste eisch gehouden, om goede cultuur mogelijk te maken en bij herhaling wordt in Engeland, wanneer er van den periodieke hongersnood sprake is, aan de Regeering verweten, dat zij niet in tijds en met kracht voor afdoende irrigatie heeft zorg gedragen; waarom zou ook dit nu weer bij ons anders zijn, dan overal elders?

De heer de M. wijst er op, dat irrigatie met vruchtbaar makend slibwater voor de rijstvelden beter is, dan die met water uit kanalen, waarin het slib bezonken is vóór het de sawah bereikt. Wie zal hem dit tegenspreken? Maar wanneer men in de onmogelijkheid is, om met de vruchtbaar makende stof bezwangerd water op de akkers brengen, moet men dan daarom de irrigatie nalaten? Of is het beter, om in ieder geval eerst voor de onmisbare bevloeiing te zorgen en zich daarna ook met de middelen tot herstel van het verlies der voor den groei noodige elementen in te laten?

De heer de M. voert aan, dat aan te groote complex van waterwerken in detail door het Gouvernement bestuurd en waarbij aan ieder rijstbouwer beurtelings den tijd wordt aangewezen, dat hij planten moet, het bezwaar niet alleen niet wegneemt, dat de inlander den besten tijd niet kan kiezen voor de aanplanting, maar het zelfs grooter maakt. Wij kunnen ons voorstellen, dat dit zoo zijn kan en vermoeden dan ook wel, dat de Regeering tot zulk een regeling alleen dan is overgegaan, als anders doen volkomen onmogelijk bleek. Ook wij zijn er groote voorstanders van, om den inlandschen landbouwer, door goed onderwijs voor zijn werk geschikt te maken en dan de bemoeienis van het bestuur met zijn landbouwwerk te brengen tot een minimum.

Ook wij zijn de meening toegedaan, dat bij de uitbreiding der suikercultuur in de eerste plaats door de bevoegde macht moet worden toegezien, dat door te lage pachten en door het soms voorkomende geknoei van hoofden, dit cultuurbedrijf voor de Europeesche markt een nadeel wordt in plaats van eene winst voor de inlandsche bevolking, maar wij mogen toch bij onze berekening van winst of verlies de indirecte voordeelen niet verwaarloozen, die de suikerindustrie ook voor de bewoners van Java oplevert. Rijstnood behoeft er immers op Java niet te bestaan, want de ontbrekende rijst kan worden ingevoerd en overal heen gebracht, maar bij hooge rijstprijzen en bij onvoldoende verdiensten met iets anders, missen de vele armen onder de inlanders het geld, om het hoofdvoedingsmiddel, rijst, te koopen en er ont-

FEUILLETON.

Uit het verre Oosten.

Wel verre van steun en aanhang te verwerven bij zijne talrijke stam- en rasgenooten voor de door hem voorgestane nieuwe meeningen, ging het den profeet Moehammed volstrekt niet voor den wind, toen hij op Gods stellig bevel in het openbaar den waren godsdienst ging prediken. Hij vond bij hen grooten tegenstand, groote tegenwerking. Men belasterde hem, men bespotte hem, men lachte hem uit; ja het dreigde zelfs tot handtastelijkheden over te gaan, toen Moehammad zich dorst te verstouten, om in den heiligen Kaäba de vernieling der verachte afgoden te verkondigen. Alleen de innige, diepgewortelde overtuiging bij het volk, dat hij de gezant Gods was en door Hem was uitverkoren, om den stamgenooten de blijde boodschap te verkondigen, deed den later zoo hoog vereerden profeet alle beleedigingen en allen tegenstand trotseeren, te meer toen hem ter aanmoediging in zijn moeilijken arbeid later door Allah openbaringen [1]) werden gedaan.

Het gelukte echter ten slotte den gezant om de vernederingen, welke hem aanvankelijk kwistig werden toegevoegd, van lieverlede voor meegaandheid zijner lasteraars te doen plaats maken. Er vormden zich twee partijen, waarvan de eene, de Koereisjieten, hem evenwel nog steeds vijandig bleef en hem op allerlei wijze in discrediet trachtte te brengen, hoewel zij innerlijk reeds min of meer overtuigd waren van de waarheid der verkondigde nieuwe leerstellingen. Dat doel poogde die partij o. a. te bereiken door van den profeet wonderwerken te verlangen, werken, die zijne beweerde goddelijke afkomst zouden stempelen.

Enkele dier werken zijn in het overgroote aantal overleveringen betreffende Moehammed bewaard gebleven en later, toen het Islamisme in Nederlandsch-Indië zijn intrede deed, daarheen overgewaaid en thans nog bij vele Inlanders, die van de Heilige Schrift eenige notie bezitten, goed bekend.

Het doel van dit opstel is dan ook geen ander, dan den lezer er van met eenige van de grootsche, bovennatuurlijke daden, die door Moehammad zouden zijn verricht, kennis te doen maken. Dat die daden werden verlangd, behoeft geen verwondering te baren. Immers de profeet gaf zich uit als de meest verkorene, als het opperhoofd der vorige profeten, die eveneens werken zouden hebben verricht, waartoe geen menschelijk wezen ook maar in de verste verte in staat zou zijn. Heeft de profeet Noach niet met behulp van de engelen zijn ark ten heuvel gevoerd? Was het niet Abraham die, toen hij door den wraakzuchtigen, bloeddorstigen Nimrod in het vuur werd geworpen, ongedeerd daaruit kwam? Immers voor David neigden de boomen en Salomo gaf het bewijs van zijn profeetschap met zijn ring, terwijl Jezus het woord voerde tot een menschelijk lijk? Dergelijke teekenen werden ook van Moehammad geëischt en, tot zijn eer en voordeel door hem gegeven.

Op een morgen, zoo heet het volgens de overlevering, die mij voor eenigen tijd door een Inlander werd opgedischt, op een morgen trad een ruiter, in sierlijke kleeding, met een aangenaam, doortastend uiterlijk, den tuin van Moehammad's nederige woning binnen. Voor de deur stond de profeet, wien de gast het doel van zijn bezoek mededeelde. Hij zou namelijk door zijn heer en meester, den koning Djanoemalik, zijn uitgezonden om den gezant Gods uit te noodigen op het veld Aboe Talib te verschijnen. Aan die uitnoodiging verklaarde Moehammad zich bereid te voldoen. Hij zou er aanstonds heen gaan. Nadat de ruiter vertrokken was, verscheen de aartsengel Gabriël en sprak: „Voorwaar Moehammad, ik ben hierheen door God gezonden om u te zeggen naar den koning Djanoemalik te gaan en al datgene te verrichten, wat er toe kan bijdragen om den Islam, den eenigen waren godsdienst, te bevestigen, opdat ook hij dien zou omhelzen." Daarna beval God Gabriël en Michaël met al de engelen naar de aarde te gaan, om den profeet te vergezellen op zijn tocht naar Aboe Talib. Nu daalden de beide genoemde aartsengelen neer, gevolgd door een stoet van 80000 engelen, blinkende van reine schoonheid, en zeiden tot Moehammad, wat zij in opdracht hadden. Gabriël ried daarop den meester aan om te bidden, waaraan gevolg werd gegeven. Moehammad vertrok toen naar het aangewezen veld, waar de engelen luid jubelden en een hemelsch gezang aanhieven, dat de aarde op haar grondvesten deed schudden.

Koning Djanoemalik werd door een hevigen angst bevangen op den aanblik van zulk een schouwspel. Meenende, dat de dag der opstanding was aangebroken, — de dag, waarop al diegenen, die den Islamitischen godsdienst niet hebben omhelsd, zouden gefolterd, gepijnigd, ten doode veroordeeld en in het helsche vagevuur geworpen worden, — beval hij al zijnen hovelingen en aanhoorigen bij elkaar te komen, die op zijne vraag hem geruststelden met de mededeeling, dat het Moehammad was, die met de engelen in aantocht was.

De lieden van het veld waren niet weinig verbaasd over dat evenement en toen zij ten lange leste den profeet in hoogst eigen persoon gewaar werden, kwamen zij op hem af. Aldus ook allen van het geslacht Haijim, waartoe behoorden Aboe Talib en Abbas.

Moehammad trad na aankomst op het veld, op den koning Djanoemalik toe, die daar eveneens was verschenen en die tot hem sprak: „O, Moehammad, mij is ter oore gekomen, dat gij, de laatste profeet van dezen tijd, de kroon, de stempel, het zegel aller profeten zult zijn. Wat is Uw wonderwerk, welk teeken hebt gij, om uwe waardigheid te toonen, gelijk alle profeten, die thans reeds van deze wereld zijn gescheiden, dat hebben gegeven? Toon Uwe kracht, anders verneder ik U ten aanschouwe van den verzamelden volke."

Moehammad hernam daarop: „O, gij koning Djanoemalik en gij allen, die hier vereenigd zijt, hebt gij dan niet de overtuiging, dat ik alle vorige profeten overtref; dat ik de laatste hunner en hun hoofd ben? Weet gij niet, dat ik door Allah ben uitverkoren en de meest geliefde ben van den Heer? „Dân gelast ik U, Moehammad", aldus sprak de koning, „ten aanhoore van al mijne dienaren en al de lieden, die hier verzameld zijn, dat gij de maan tot U roepe en dat zij U love

1) Zie hoofdstuk LXXIV van den Coerän.

staat ellende en zelfs, zooals wij het thans ondervinden, op verschillende plaatsen hongersnood!

Zeer te recht merkt de heer d. M. op, dat de best mogelijke irrigatie *op den duur* Java niet aan rijst kan helpen, voor de steeds in getal toenemende bevolking. Emigratie is het redmiddel, wordt door sommigen gezegd, en de Regeering moet dit middel in tijds aanmoedigen en bestieren. Maar bovendien is er nog een beter middel en hierop wordt ook tot onze voldoening door de M. gewezen, omdat ook wij er telkens en telkens de aandacht op vestigen. Wel gebeurt het met een zucht! want op blz. 185 van zijn artikel staat te lezen: „Bereikt ook dit middel zijn grenzen (cultuur „van djagoeng en andere als tweede gewassen „geteelde voedingsmiddelen) dan zal men zich „moeten getroosten, dat het bijna uitsluitend „uit landbouwers bestaande volk, geleidelijk overgaat in een, dat voor een groot deel leeft van „de industrie", terwijl wij van meening zijn, dat het vermeerderen der welvaart van het land, door er nationale industrie in 't leven te roepen, reeds nu, en zooveel als mogelijk, een der aangewezen middelen is, om van Java en ook van de andere eilanden te maken, wat ze worden kunnen.

Den fanatieken irrigatie-man vergelijkende met den dokter uit Gil-Blas, die zijn patienten vermoordde, door ze te veel lauw water te doen drinken en ze tevens bloed af te tappen, bedoelt de heer d. M. met dit laatste, dat de arme Javaan, de volgens z. i. minder nuttige groote irrigatiewerken zelf zal moeten betalen en dus nog armer worden. Maar wij, die zonder fanatisme, water willen brengen, overal waar het nuttig is, willen dit niet doen betalen door het tegenwoordige in-verarmde geslacht. Wij willen *ook voor deze buitengewone werken* leeningen sluiten, waarvan slechts de rente behoeft te worden betaald, tenzij het Moederland, denkende aan HET VELE in vroegere jaren van Java genoten, en aan de *schuld*, die het bij eene toekomstige scheiding der financiën in *billijkheid zou moeten voldoen* zóólang de betaling van rente en aflossing op zich neemt, tot betere tijden voor het in zijnen aard zoo rijke eiland weder zullen zijn aangebroken.

De heer d. M. maakte zich ongerust, dat gedurende den tijd van studie, noodig om het volledige en afgeronde irregatieplan op te maken, door den heer van Kol bedoeld in zijne voordracht van 9 April 1901 in het K. I. v. Ingenieurs, het dadelijk noodige zal liggen blijven, maar dit was zeker niet de bedoeling van den voordrager en het kan ook wel door niemand anders, zoo zijn bedoeld.

Er zijn nog werken genoeg, waarvan de nuttigheid niet behoeft te worden in twijfel getrokken, zoowel kleine als groote; wij noemen slechts de gestaakte bevloeiingswerken der Solo-Vallei. Wij zullen de ingenieurs-bemerkingen, die daartegen worden gemaakt in dit blad niet bespreken, maar durven vertrouwen, dat vóór de uitvoering, daarover wel voldoende technisch licht zal hebben geschenen.

Maar vooral niet, *ten laste van de gewone middelen*. Het zijn hier buitengewone werken, waarvan eerst het nageslacht ten volle partij zal trekken en een goede economische opvatting vordert dus, dat er, bij een reeds nu te drukkend belastingstelsel, geld voor worde geleend, te meer nog omdat andere verbeteringen, die gelijktijdig met de goede waterregeling moeten worden uitgevoerd, eveneens geld zullen kosten.

En wanneer dan, dat groote irrigatieplan zal worden opgemaakt, dan zal men zeker niet alleen denken om wateraanvoer, maar ook aan waterbeteugeling, want niet alleen gemis, maar ook overvloed van water kan de oorzaak zijn van een misoogst.

En wil men dan daarbij nog denken aan de kans om de te bouwen werken *direct* productief te maken, dan trachte men hydraulische kracht te verzamelen, die zoo uitstekend te benutten zal zijn voor de toevoerwegen naar de grootere spoorlijnen en tot drijfkracht voor de op te richten fabrieken. Niet alleen in Europa, maar ook in andere werelddeelen, vindt men daarvan voorbeelden genoeg.

WEEKOVERZICHT.

Het lijkt ons vrijwel overbodig om na alles wat er over de Nederlandsche nota gezegd, verzonnen en gelogen is, nog eens onze inktpot om te keeren in den stroom, die over dat onderwerp is vergoten. De afgeloopen week was, wat stof aangaat, wel een feesttijd voor de redacties, die niet alleen over de nota zelve, maar niet minder over de geschriften en kritieken naar aanleiding van dit diplomatiek stuk, hun licht hebben kunnen laten schijnen. Thans is echter ook deze artikelen-stroom uitgeput en moet weer naar iets nieuws worden omgezien. Men kan ten slotte constateeren, dat de Nederlandsche regeering een stuk in de wereld heeft gezonden, dat, innerlijk van weinig beteekenis, door de omstandigheden, waarin het werd gesteld en verzonden en door de noodzakelijkheid er een antwoord op te geven, belangrijk er toe heeft bijgedragen, om aan de Engelsche regeering eenige voor eventueel door de partijen zelve aan te knoopen onderhandelingen, hoogst gewichtige erkenningen te ontlokken.

Wat de voorbarige overbodigheid van het aanbod van localen voor de onderhandelingen betreft — een diplomatiek zeer onhandige moot uit de nota, die men bezwaarlijk kan overeenbrengen met dr. Kuiper's voorzichtigen stijl — wij lazen dienaangaande een vrij plausibele verklaring in het Volksblad door mr. Veegens gegeven. Deze schrijft daarvan: „men herkent hierin gemakkelijk den Minister van Buitenlandsche Zaken, voormalig secretaris-generaal van het bureau van het doodgeboren hof van arbitrage, dat ingevolge de vredesconferentie in den Haag zetelt. Die minister zal, ditmaal als secretaris van dr. Kuiper fungeerend, ook een eigen gedachte in de nota hebben willen opnemen, en zich verkneukeld hebben in het vooruitzicht, dat de vrede tusschen Engeland en de Boeren te eenigertijd zou kunnen worden gesloten, bijvoorbeeld in het Huis ten Bosch. Men zal er in Engeland een weinig om gelachen hebben; maar groot kwaad kan er gelukkig niet mee gesticht worden." Dit alles is scherp gezegd, maar ongetwijfeld ten volle verdiend. Het zou anders niet onvermakelijk zijn, wanneer Kruger, die voor de vredesconferentie door Engeland uit het Huis ten Bosch is gehouden, thans in dezelfde zalen een vredesconferentie met datzelfde land zou kunnen gaan houden.

Wij zullen ons maar niet wagen aan eenige beschouwingen over het in de Eerste Kamer naar aanleiding van de begrooting gevoerde debat. De aardigheid is er nu schoon van af, en, afgezien van zijn innerlijk gehalte, is een debat in de Eerste Kamer toch uit den aard der zaak practisch weinig belangrijk. Ditmaal was het bovendien met de innerlijke kracht ook vrij treurig gesteld en behoefde van regeeringswege niet veel moeite gedaan te worden, om de verschillende gestelde vragen naar genoegen der sprekers te beantwoorden. Omtrent de koloniën werd verder geen woord gerept.

Men heeft er wel eens bij ons over geklaagd, dat de vertegenwoordiging zoo weinig belangstelling blijkt te koesteren voor koloniale onderwerpen, dat, wanneer ze aan de orde zijn, men met een kanon door de Tweede Kamer kan schieten zonder iemand te bezeeren. In't buitenland schijnt dat ook een weinig zoo te gaan. Althans wij lezen, dat bij de behandeling van de koloniale begrooting zoo weinig belangstellende kamerleden aanwezig waren in de Fransche kamer, dat een origineel op de publieke tribune, die het vermakelijk denkbeeld om 's lands afgevaardigden met rotte eieren te bombardeeren, ten uitvoer bracht, niet bij machte was iemand te raken.

Ditmaal waren er anders voor Frankrijk zeer gewichtige dingen aan de koloniale begrooting verbonden. Om een voorbeeld te noemen, de Djibouti-Spoorweg. Eenige jaren geleden kwam de Fransche regeering op het grootsch idee, om Engeland in Abessynië vóór te zijn, door een Franschen Spoorweg van Djibouti naar de hoofdplaats van Abessynië aan te leggen. De Engelschen hadden dit zaakje kalm aangezien en zijn eenvoudig begonnen om, zooals ze vroeger met het Suez-kanaal deden, in stilte de aandeelen en obligaties van de Fransche maatschappij, die de lijn zou leggen en exploiteeren en die in het vaderland zelf niet te gemakkelijk aan geld kon komen, op te koopen om zich de heerschappij over de lijn te verzekeren. Gelukkig heeft men gemerkt aan een rede van een Engelsch staatsman, die wat vroeg de hand naar de vruchten uitstak, dat Engeland booze plannen koesterde en is men principiëel besloten zich de heerschappij weer te verzekeren. Maar van de 28.000 aandeelen der spoorwegmaatschappij zijn er al 11.000 in Engelsche handen, van de 56.000 obligaties negenduizend; en de laatste leening van drie millioen francs is, bij onmogelijkheid om ze op de Fransche beurs te plaatsen, door een Engelsche combinatie genomen, waarvoor deze recht heeft op den aanleg van het laatste stuk van de lijn. Dat zal nu moeten worden teruggekocht en losgemaakt, zóóveel ten minste, dat de Fransche invloed meer overwegend wordt. Echter zal dat twaalf of vijftien millioen kosten, wat daarom dubbel zuur geld is, omdat de spoorweglijn bijna uitsluitend van politiek en stratigisch belang is en zoo goed als zeker in de eerste tientallen van jaren geen cent zal verdienen.

Te Berlijn is men een oogenblik verrast geworden door het plotselinge vertrek van den Engelschen Kroonprins, die bij zijn neef, den Keizer, zou komen logeeren, maar met den derden dag al verdwenen was, niettegenstaande er nog groote hoffeesten ter zijner eere op het programma stonden. Men bracht dit in verband met een gesprek, dat de Prins van Wales zou hebben gehad met von Bülow over de Chamberlain-historie en dat de ontstemming zou hebben veroorzaakt. Wij gelooven er niet veel van; vooral is het moeielijk te begrijpen, hoe de gladde zoetprater von Bülow den tact zou hebben gemist, om den Engelschen „prinzling" in 't goede humeur en blijde vertrouwen in zijns neefs staatkundige raadsmannen te houden.

Afghanistan blijft onrustig en een doorn in het vleesch van John Bull. Er gaan nu weer geruchten over aan staande buitenlandsche moeielijkheden van den kant der mohammedaansche fanatieken.

De jonge emir doet alles, om met hen op goeden voet te blijven en zendt zelfs geschenken en gezanten aan den bekenden vijand der Engelschen, den Moellah. Dit alles wordt van uit Engelsch-Indië met gerimpelden hoofde aanschouwd. Daarenboven blijft hardnekkig het gerucht loopen, dat de vroegere pretendent en aartsvijand van Abdurrhaman, Ismaïl, pogingen aanwendt om beroeringen te verwekken in Afghanistan. Men gelooft, dat hij zijn slag in het voorjaar zal willen slaan. Nauwelijks denkt men het Russisch gevaar bezworen, of een ander rijst op. Het is wel verwonderlijk, dat de Engelschen bij dit alles hun stijfhoofdigheid in de Zuid-Afrikaansche aangelegenheden blijven bewaren.

Het Pan-Amerikaansche congres is gesloten. Zooals nagenoeg alle congressen, heeft het niets uitgewerkt en zijn de verkregen resultaten practisch van nul en geener waarde. Misschien is het echter van veel belang geweest, dat de afgevaardigden van Spaansch-Amerika, eens bijelkaar kwamen en onderling vele zaken hebben kunnen bespreken. Men moet daarom deze eerste poging, om eenheid te krijgen, meer voor den toekomst als gewichtig beschouwen. Hiermede is althans een hoeksteen gelegd, waarop naderhand kan worden voortgebouwd, wanneer de eensgezindheid iets grooter is, dan thans — wat allicht mogelijk is, daar de oneenigheid zich moeilijk grooter denken laat. Wellicht zien wij nog eens geheel Zuid-Amerika het voorbeeld van Mexico volgen, dat binnen eenige tientallen van jaren is geworden een flink vooruitgaand, actief en goed bestuurd land, waar het vroeger een woeste en wilde bandieten- en Indianenstreek was, wier eenige verdienste was, dat zij stof gaf aan interessante jongensboeken.

Wat de koers van de Vereenigde Staten ten opzichte van Cuba zal zijn, is nog niet geheel en al zeker. Het is wel natuurlijk, dat men het eiland, de parel der Antillen, 't liefst zou opslokken, maar men is terecht beducht voor opstand, indien men daaraan in ernst zou beginnen. Men schijnt daarom voorloopig een Cubaansche republiek te willen handhaven en daarin zóó te intrigeeren, dat er een partij ontstaan zal, die zelf om inlijving bij de Vereenigde Staten zal vragen. Een gewichtig moment is derhalve op dit oogenblik de verkiezing van den nieuwen president der Cubaansche republiek, die sterk vóór inlijving moet zijn.

Oost-Indië.

Hongersnood, Openbare Werken, IndischeBond, Kleine Landbouw, en de Hondenbelasting.

Moge gelukkig de cholera gedurende de maand Januari op Java langzamerhand zijn afgenomen, zoodat nog maar zeer sporadisch enkele gevallen hier en daar voorkwamen, de zeker niet minder groote bezoeking, al treft zij alleen Inlanders: de **Hongersnood**, vermindert niet, integendeel verspreidt zich meer en meer, al weten wij dit niet uit opgemaakte statistieken van de daaraan bezweken slachtoffers.

De *Sem.-Crt.* verneemt van iemand, die nogal eens voor zaken aan de Kalibaroe moet zijn, dat het aantal hongerlijders met den dag toeneemt. Vele vrouwen uit verschillende dessa's beoosten Semarang houden zich uitsluitend bezig met het verzamelen van rijstkorrels, die bij het op- of overladen uit de zakken vallen. Zonder eenig onderkomen, brengen zij de nachten door onder corridors van pakhuizen, vaak onder den blooten hemel.

Het bericht eindigt met de bedroevende zinsnede:

„Men vrage niet, waartoe zulke toestanden aanleiding geven: ontucht in den afschuwelijksten vorm in de eerste plaats, verspreiding van ziekte-kiemen als nasleep. Onze politie, die zich zoo dapper geweerd heeft in den tijd, toen de cholera hier zoo hevig woedde, schenke eens aan het boven meegedeelde hare aandacht. Ziekten te voorkomen is een loffelijker werk, dan haar te bestrijden en armoede — neen, **nijpend gebrek** — te lenigen staat boven dierenbescherming."

Zou de hier om hulp aangeroepen politie over de noodige fondsen kunnen beschikken, om al die hongerenden te spijzigen?

Het doet goed elders in hetzelfde blad te lezen:

„Men moge over de Chineezen denken, zooals men wil, een feit is het, dat zij, waar het geldt rampen van hooger hand te lenigen, zeer diep in de beurs tasten, en zoo in liefdebetoon even mild door Fortuna begunstigde Christenen beschaamd maken. De barmhartige Samaritaan uit den Bijbel komt nog evengoed in onze dagen voor. Zoo vernamen wij, dat door de Chineezen Ho Sie Tik, The Ing Tjiang en Lie Soei Tjien gezamenlijk plm. 300 picols rijst geschonken zijn ten behoeve van de noodlijdende bevolking in het Oenarangsche."

En wat doen wij? Zullen de Nederlanders in Europa maar al door ongevoelig blijven bij al de treurmaren, die uit hun land in het Oosten tot hen komen.

Wat dunkt u van het volgende bericht uit het „Bat. Nbl." van 13 Januari jl.:

„Van betrouwbare zijde werd ons medegedeeld, dat te Banjoemas, Gombong, Karang Anjar, Klatten, Djocja en andere plaatsen het gebrek aan rijst zich ten zeerste doet gevoelen. De aanvoer van krèkel (in plakjes gesneden ketella pohong) uit Bandoeng naar die plaatsen is dan ook groot. Hoewel de rijstprijzen te Bandoeng niet hoog zijn (f 4), kan de bevolking dit toch niet betalen en moet zich wel tevreden stellen met krèkel van f 2.50 à f 3. Volgens onzen zegsman moeten in de streken vele sterfgevallen zijn voorgekomen tengevolge van het eten van zwarte krèkel, die door vochtigheid beschimmeld was gevonden. Zóó ver zou het reeds gekomen zijn, dat Europeesche ambtenaren aan de stations op post staan, om de bedorven krèkel te doen vernietigen."

Maar wat gaat ons in Nederland dit alles aan? Als wij ons geld offeren voor onze misdeelde Afrikaansche stamverwanten doen wij immers reeds genoeg!!

* *
*

Terecht uit Mr. P. Brooshooft in zijn „van Dag tot Dag" der *Locomotief* zijn verontwaardiging: „dat, nu de regeering een onderzoek gaat instellen naar de oorzaken der armoede van de Javanen en daardoor stilzwijgend uitspreekt, dat die armoede haar leed doet, zij, schoon buiten staat om hare slechte en den Javaan verarmende politiek op eenmaal te veranderen, niet althans nu, van stonde af, alle medeplichtigheid aan het

opzettelijk benadeelen van den kleinen man

aflegt.

Want dit gebeurt nog dagelijks door hare eigene ambtenaren. Het is opmerkelijk, hoe het bij de meesten hunner nog er in zit, dood-arme menschen te beknibbelen ten bate van 't gouvernement, eene richting, die de ignobele Nederlandsche politiek heeft in 't leven geroepen, maar die nu, bij de plechtige verklaring in troonrede, memories en redevoeringen, dat het anders zal worden, oogenblikkelijk dient te worden verlaten.

Ik heb hier thans het oog op de praktijken bij **openbare werken**, naar het heet in 't belang der bevolking uitgevoerd, om op het povere bezit en den arbeid dierzelfde bevolking

iedere cent te bepingelen.

Bij de meeste ingenieurs bestaat het streven, om door zulke krenterigheid de begrooting van kosten hunner werken zoo laag mogelijk te maken, en door bestuurshoofden worden zij hierin dikwijls ijverig gesteund. Die ambtenaren zijn zelfs soms „plus royalistes que le roi". Toen bij besluit van 30 Juli 1895 het vernieuwen van den linker Toentangdijk, van Païton tot Demak, en van de rechter en linker Grogoldijken was gedecreteerd, moest de bevolking hare woningen tusschen de nieuwe en de bestaande oude dijken verlaten en daarvoor natuurlijk worden schadeloos gesteld. De ass.-resident van Demak diende hiertoe in April 1898 (drie jaren na de autorisatie van het werk!) een voorstel in tot een bedrag van f 56 306. Daarin scheen hij — om welke redenen laat ik nu in 't midden — den regent van Demak niet te hebben gekend, en ter eere van den vorigen Gouv.-Generaal, Jhr. van der Wijck, moet worden gezegd, dat deze toen zelf beval, den regent alsnog te hooren, wijl de schadeloosstelling hem volgens de gespecificeerde cijfers te matig berekend scheen, waarna op advies van den regent de vergoedingen belangrijk werden verhoogd.

Thans, bij de werken tot verhooging van den rechter Toentangdijk, is men met nieuwen ijver aan het beknibbelen.

Ook met de vergoeding voor vruchtboomen en andere grond-produkten gaat men bij onteigening ten behoeve van waterstaatswerken allesbehalve royaal te werk. De bevolking moet soms weken en maanden wachten, voordat de luttele vergoeding haar wordt uitbetaald, en deze is er dan nog dikwijls naar, komt dichter bij de jaarlijksche opbrengst — zoodat zij in één, zeg twee jaren het kapitaaltje, dat de boom of bamboestoel vertegenwoordigd kwijt is — dan bij kapitalisatie tegen 10 procent.

Niet minder, dan op hare kleine bezittingen, wordt de bevolking bij waterstaatswerken bepingeld op haren arbeid. Ik kom in het debat tusschen de heeren Gerst en van Sandick meer en meer over tot de meening van den laatste, dat de loonsvoorwaarden bij z. g. vrijen arbeid te krenterig zijn, om behoorlijke opkomst van werkvolk te verzekeren. Immers bij den nog zooveel onvoordeeliger arbeidsruil van „heerendienst met tegemoetkoming" ziet men nog op allerlei wijzen aan de povere verdienste geknabbeld. Er wordt bijv. 15 of 20 cents bepaald voor een zekere taak, maar daarbij is geen rekening gehouden met den afstand, dien sommigen hebben af te leggen, om op het werk, te komen. Als maximum mag dit zijn 8 paal, en velen komen dan ook 5, 6, 7 paal van honk en moeten dat eind 's avonds weêr terug. Het als taak opgelegde grondverzet komt daardoor dien dag niet klaar, en nu krijgen zij geen cent uitbetaald, maar moeten den volgenden dag terugkomen, om de rest af te doen. Velen, die op grooten afstand wonen, bedanken daarvoor; zij willen voor die luttele 15 of 20 centen geen twee dagen achter elkaâr uitkomen, d. i. 4 maal dien afstand afleggen en dan nog den zwaren grondarbeid verrichten; hun beurt is het heden niet, en op het werk hebben zij den vorigen dag honger geleden, daar zij geen eten konden koopen, wijl hun geen loon werd uitbetaald. Liever dan dus onverplicht ook den tweeden dag uittekomen, doen zij de verdiende 15 cents aan het Gouvernement cadeau — en de ingenieur wrijft zich in de handen, want hij werkt zoo zuinig mogelijk. Wordt het grondverzet uitbesteed in plaats van in eigen beheer genomen, dan wordt de kleine man door den aannemer op andere wijzen afgezet; of hij door de kat of den kater wordt gebeten — in ieder geval trekt hij aan 't kortste eind. Klagen doet hij niet licht, maar hij zal er wel het zijne van denken, en voor de liefde, die minister Cremer hem met den mond wilde inboezemen (de Javaan leest zelden het Bijblad), zal in zijn hart niet veel plaats zijn. In ieder geval is het zeer min, dat gouvernements-ambtenaren ter wille der zuinigheid op die wijze des inlanders armoede exploiteeren. Tegenover Europeanen wacht men zich wel voor dergelijke praktijken; de voorbeelden zijn niet zeldzaam, dat een ingenieur liever den loop van een ontworpen kanaal wijzigde, dan het te graven door het erf van een Europeaan, dien men voor de onteigening niet met een kluitje in 't riet kan sturen. Maar den inlander scheept men af met wat men kwijt wil zijn. Ik protesteerde indertijd reeds tegen die onteigening voor een prikje door de Ned. Ind. Spw.-Mij. en onze groote trammaatschappijen, maar bij het Gouvernement blijkt het hoegenaamd niet beter te zijn. Ik vestig hierop de aandacht van de Regeering, en hoop, dat de minister zich niet zal bepalen tot het constateeren en enquêteeren der volksarmoede, maar reeds terstond voor deze en andere kleine oorzaakjes, die er toe bijdragen, een stokje zal steken. Hij brenge onzen ingenieurs, ambtenaren en onteigenings-commissies aan het verstand, dat de regeering thans een anderen koers zeilt dan vroeger, een koers, die het ontfutselen van enkele centen aan arme menschen beschouwt, als beneden de waardigheid van hoog gezag".

* *
*

Het jaar 1902 zette zich voor de Afdeeling Batavia van den **Indischen Bond** in, met een collectief ontslag van het afdeelingsbestuur. Het *Bondsblad* van 14 Januari j. l. bevatte de volgende verklaring:

„Ondergeteekenden, waarnemend president en leden van het bestuur dezer afdeeling geven hierbij beleefd kennis, dat zij zich voor de a. s. verkiezing van het afdeelingsbestuur op 16 Februari e. k. niet meer verkiesbaar stellen.

De redenen, welke hun tot dit besluit hebben geleid, zijn de volgende:

1e de belangstelling van de leden wordt steeds geringer, getuige o. m. hun zeer geringe opkomst ter algemeene vergadering van 15 December j. l., waarin een voor de afdeeling zeer gewichtig besluit moest worden genomen.

2e het bondsgebouw, dat door het afdeelingsbestuur werd geopend, op aandrang van de leden zelf, kan zich niet verheugen in die voortdurende belangstelling, welke het voor de instandhouding zoo zeer behoeft.

3e moet ons bestuur hierin zien, òf lijdelijk verzet tegen al zijn handelingen, òf een blijk van wantrouwen in zijn beleid of gevoerd beheer.

4e op de laatst verzonden circulaire ter zaken van de leening voor het bondsgebouw, waarvan 786 exemplaren werden verspreid, zijn slechts ruim 80 antwoorden ingekomen, niettegenstaande een enveloppe, voorzien van een postzegel en van het gedrukt adres van den secretaris, was bijgevoegd.

5e. bovendien zijn er antwoorden binnengekomen, die voor het bestuur zulke infame insinuaties bevatten,

---

en aanspreke en dat zij daarna door U worde bevolen in uw linkermouw te gaan en uit uw rechter te komen, om zich dan in twee helften te splitsen, waarvan de eene naar het Oosten zal tijgen en de andere naar het Westen, om later zich aan het uitspansel weder te verbinden gelijk zij oorspronkelijk bij elkaar waren. Zoo gij mij dat werk toont, wees er dan van overtuigd, dat wij allen hier uwen godedienst zullen omhelzen en u beschouwen als den profeet van dezen tijd." Onmiddellijk na dit gesprek trad Aboe Djahil op den koning toe en zei: „Het verheugt mij, dat u dien last hebt gegeven, daar Moehammad daaraan niet zal kunnen voldoen."

„Koning der Arabieren, machtige heerscher," sprak toen Moehammad tot Djanoemalik, „aan mij is niet de macht om de maan hierheen te roepen, maar aan Allah alleen."

Toen de zon was nedergedaald, verrichtte Moehammad de avondçalaat en verzocht om Gods zegen, kracht en hulpe, waarna hij den koning Djanoemalik uitnoodigde, om met al zijne aanzienlijken zich op den heuvel Qibalis te begeven, aan welke uitnoodiging werd voldaan. Nadat de profeet zich nogmaals tot Allah had gewend om kracht, zei hij tot den koning en de overige lieden: „ziet," en zijne oogen op de maan richtende, riep hij met glaszuivere stem uit: „O, maan kom gij door de macht en de gunst van den Groote, tot mij, zijn dienaar." Kort daarop bewoog de maan zich en na zeven malen den tawwaf (omgang) om den heiligen tempel te hebben gedaan, zette zij zich voor den profeet neer, loofde hem duidelijk en hoorbaar en ging door diens linkermouw en kwam uit diens rechter weder te voorschijn. Vervolgens splitste zij zich in twee deelen, waaarvan het eene naar het Oosten toog en het andere naar het Westen, waarna zij zich weder aan het uitspansel vereenigden, zonder eenig spoor na te laten van de vroegere scheiding.

De gezant Gods daalde toen neder en met hem ook de Koning Djanoemalik, Aboe Talib, Ali, Abbas en Zoebaïr en de overige aanzienlijken. Op het veld Aboe Talib gekomen, sprak de koning tot den volke: „Voorwaar, Moehammad is een profeet, de profeet van dezen laatsten tijd, de grootste, die ooit te voren heeft bestaan".

Djanoemalik boog zich toen voor den gezant en kuste hem, evenals daarna al zijne aanzienlijke hovelingen, de voeten en zij omhelsden allen het ware geloof, dat zij bevestigden door aflegging van de belijdenis. Daarna ging Moehammad met al de bekeerden naar zijn huis, alwaar Djanoemalik hem zei: „Profeet, mijn vrouw heeft een kind ter wereld gebracht, dat hoofd noch voeten heeft. Wil aan dat kind de ontbrekende deelen geven." Moehammad antwoordde, dat alleen God daartoe in staat was Toen daalde Gabriël neer en sprak: „Profeet, gaat gij naar het paleis van den koning, wikkel het kind in uw kleed, citeer dan twee formulieren en geef het daarna den ouders over." Hieraan voldeed de gezant en het mocht hem gelukken het wicht te volmaken. De koning was hierover zeer dankbaar en richtte ter eere van Moehammad een schitterenden maaltijd aan, waaraan de gezant en diens bekeerlingen en aanverwanten deelnamen.

Den Haag, 9—2—2. H. A. von Déwall.

dat deze, om de goede zeden alleen reeds, niet kunnen worden gepubliceerd.

J. W. Terlaak, waarn. president.
J, Admiraal, secretaris.
J. E. A. Matheron, penningmeester.
C. V. Agerbeek.
J. B. G. L. van Rhijn.
J. W. P. Heijer.

Hoe jammer zou het zijn, zoo deze Vereeniging, die met zulk een edel streven werd opgericht, om ten algemeene nutte te arbeiden, door gebrek aan samenwerking en onderling vertrouwen, haar doel niet zou kunnen bereiken; zoo ook hier weder de macht der eendracht zou worden opgeofferd aan altijd verdeeldheid zaaiende persoonlijke motieven of belangen.

Zeker is 't, dat met den Bond de verkiezingsstrijd met al den aankleve van dien, haar intrede heeft gemaakt in de Indische maatschappij.

Maar uit den strijd, zoo die met edele middelen gevoerd wordt, ter wille eener heilige zaak, kan meerdere kracht geboren worden. Zoo hopen wij 't althans ook voor den Indischen Bond, al betreuren wij het plan van verbrokkeling, dat wij lezen in *het Centrum* van 2 Januari:

„In het logegebouw te Djokdja een vergadering gehouden, die ten doel had een bond, speciaal voor de belangen van Djokja, op te richten. Door den heer Herman de Groot, die deze vergadering leidde, werd in zijn inleidend woord o. m. gezegd, dat de Indische Bond, zooals die thans werkt, *niet* werkt, dat genoemde heer voor zich de overtuiging had, dat het tegenwoordige hoofdbestuur van dien Bond min of meer remmend werkt, dat de afdeelingsbesturen door het hoofdbestuur zelfs tegengewerkt werden. Door anderen werd de opmerking gemaakt, dat men aan het Bondsblad totaal niets heeft, dat de inhoud bepaald miniem te noemen is, en de f 0.60 daarvoor besteed, dan ook als in 't water gegooid beschouwd moeten worden.

Alle aanwezigen, een twintigtal heeren, zijn het er over eens, dat van den Indischen Bond, zooals die thans is, niets verwacht kan worden. Nadat nog eenige andere heeren het woord gevoerd hadden, werd besloten een voorloopig bestuur daar te stellen, waarin zitting namen de heeren: Herman de Groot, Van der Bie, Eindhoven, J. G. Dom, Resink, Loke en De Kanter, die reeds hedenavond vergaderen zullen, om een programma daar te stellen voor den nieuwen **Djokja Bond**.”

* * *

Iedere medaille heeft hare keerzijde; zoo zou ook de **kleine landbouw**, waarvan in het belang van de in Indië geboren en blijvende Europeanen zooveel goeds verwacht wordt, tot misbruiken kunnen aanleiding geven, wanneer niet van regeerings-wege daartoe van den beginnen af met grooten zorg wordt gewaakt. Volkomen zijn wij het daarom eens met hetgeen de heer M. van Geuns o. a onlangs schreef in zijn *Week* van het *Soer. Hdlsbl.*:

„Het deze week door ons gebrachte bericht, dat eenige residenten zich tot den gouverneur-generaal hebben gewend om maatregelen te nemen ter voorkoming van de toepassing van het *separo*-(halfs-) stelsel door europeesche kleine-landbouwers, kan in zekeren zin niet als een verrassing worden aangemerkt. In de eerste plaats heeft men bijvoorbeeld op Sumatra reeds gezien, dat Europeanen, die daar kleine stukken grond in gebruik hadden gekregen, het werk overlieten aan de Maleiers en zich vergenoegden met een gedeelte van de opbrengst. Verder lag het voor de hand, dat de kleine landbouwers, die profiteerden van het bekende besluit van Juni 1901, zouden misbruik maken van hun overwicht op de inlandsche bevolking en toegeven aan het gevoel van indolentie, dat vele bewoners van het goede Indië gaandeweg beheerscht. Intusschen is het de bedoeling der regeering geweest, dat de menschen zelf de hand aan het werk zouden slaan en niet alleen materieel, maar ook moreel — door den gelukkigen invloed van den akkerbouw — sterken en beter zouden worden. Er zal nu voor gewaakt moeten worden, dat de kleine landbouwers het zonder de hulp van den inlander doen.

Moeten verbodsbepalingen uitgevaardigd worden? Dat gaat gemakkelijk, maar wie houdt de hand aan de naleving daarvan?

Steeds lacht ons nog het denkbeeld van dr. van Lingen toe, door ons overgenomen — om landbouwdorpen te stichten, waar de kleine-boeren geplaatst zijn onder toezicht, gemakkelijk leiding kunnen krijgen en voor hun kinderen onderwijs kunnen erlangen. Er is echter over de onderhavige kwestie al zoo ontzaglijk veel geschreven; zóó veel adviezen zijn gratis, kosteloos, voor niets, gegeven en er is totnutoe zóó weinig tot stand gekomen, dat ons de lust, om weer in beschouwingen te vervallen, voor goed vergaan is. Een der eerste voorwaarden voor het welslagen van koloniale proeven hier te lande is geld — en dat wordt niet verstrekt; een tweede voorwaarde ligt in de zedelijke waarde der boerende individuen — en groot is die waarde bij vele nog niet.”

De proef, die de heer Joh. v. d. Steur nu bezig is te nemen te Gambang-Waloh om met zijn leerlingen een landbouw-kolonie te stichten, schijnt aanvankelijk goede resultaten te leveren.

* * *

Ook de **Hondenbelasting**, hoe goed die moge werken, als een inkomst voor den Staat door vermogenden opgebracht, die zich de weelde van één of meer huisdieren kunnen veroorloven, zou zeker zeer ten nadeele van het algemeen welzijn wezen, zoo zij ook op de dessa-honden werd toegepast.

De heer Stoll schreef hierover reeds eene overtuigende verhandeling in *De Locomotief* en in de *Sem. Crt.* van 10 Januari schrijft nu de correspondent uit Madioen naar aanleiding van de veelvuldige kleine diefstallen, die er plaats hebben o. a.:

„Deze diefstal had plaats eenige passen van de regentswoning en vlak naast 't huis staat een gardoe (schildwacht). De bestolene heeft aan de zaak maar geen ruchtbaarheid gegeven en de politie er niet in gemoeid. Men is er hier zoo van overtuigd, dat men niets dan soesah ondervindt van een aangifte van diefstal, dat men liever alles verzwijgt, en de schade met volkomen onderwerping draagt. Waar zou het ook heen moeten, zoo men alles, wat in zoo'n dessa plaats heeft, in de couranten opnam onder de rubriek „ongevallen”, zooals men dat heeft in de hollandsche couranten. En wie zou het ook moeten doen? Particulieren ziet men niet gaarne in de desa's en ambtenaren hebben er belang bij, de toestanden steeds rooskleurig te noemen. Dat stelen in de desa's beschouwt men nu eenmaal als een adat; gelukkig blijft het bij kleinigheden, meestal bij wat veldvruchten. Toch neemt de desaman wel voorzorgen tegen die diefstallen en de communisten. Een dier voorzorgen is het bezit van den trouwen *desa-hond*. Si semoet, si matjan, si boendet of si copei is dikwijls de onafscheidelijke kameraad van den orang tani, (kleine man.) In het bijzonder van den tani die in de nabijheid van bosschen woont of van den eenzamen bergbewoner. Ik kan mij dáár in bergstreken geen Javaan voorstellen zonder zijn onafscheidelijken hond, den steiloor — dien de Europeaan gewoon is een *gladakker* te noemen.

Als kind heeft de kleine desajongen zijn *kirik*, waarmeê hij speelt ('t jong van den hond). Als hij zoover is, dat hij achter de karbouwen kan loopen, moet zijn kirik meê.”

's Nachts, als de eerste naar 't veld gaat, om zijn gaga of djagoong of ketela te bewaken, gaat *boendet* meê. Zoo vast kan de tani niet slapen, of boendet blijft waken, om op 't minste geritsel zijn meester door luid geblaf te wekken. Zonder zijn hond zou de tani niets van zijn gogo oogsten, zijn djagoong door apen worden weggehaald, zijn ketella door wilde zwijnen worden omgewoeld en opgegeten of geheel vertreden.

Als de oogst binnen is gebracht, is het weêr de desahond die vlak achter de bêdiäng ('t smeulend vuurtje bij nacht) schijnbaar rustig slaapt, maar bij het minste onraad een geblaf aanheft, waarvan de geheele desa wakker wordt,

De desahond is alles voor den desaman, reden waarom de regeering zich wel tienmaal bedenken mag, eer zij de belasting op honden ook uitstrekt tot die, welke het eigendom zijn van den desaman. Voor dezen is het bezit van honden geen luxe, maar eenvoudig noodzaak, en, wel beschouwd, offert hij reeds voor dien hond aan den fiscus, want die hond maakt hem het betalen der landrente mogelijk!

De desapolitie zonder hond is niet in staat naar behooren hare *onbetaalde* diensten te presteeren. Vermoeid van den dagelijkschen arbeid, slaapt zij des nachts en alleen het geblaf van den desahond waarschuwt haar, dat er onraad is. Op dat geblaf begeeft zij zich op weg en menige diefstal wordt voorkomen door het geluid van den desahond.

Naar aanleiding van deze zelfde belasting en de onrechtvaardigheid, dat de Inlanders zich onderwerpen moeten aan verordeningen, die zij niet kennen, daar de afkondigen in de Javasche Courant voor hen grootendeels onverstaanbaar zijn, schrijft de redacteur van de *Soer. Crt.*:

De kleine landbouwer en veefokker, die zonder schade te loopen zijn kamponghonden niet kan missen, vermoordde hier en daar reeds op groote schaal deze voor hem onmisbare dieren, omdat hij iets van een hondenbelasting heeft hooren verluiden en omdat hij weet, dat de invoering daarvan hem (die niets te missen heeft) plotseling op het lijf vallen kan.

Al wordt een behoorlijken tijd gesteld voor de invoering van zoo'n nieuwe maatregel, voor den kleinen man blijft dat hetzelfde, hij hoort er eerst van, als hij het geld heeft op te brengen.

Dat mag niet zoo blijven. Wij moeten middelen vinden, om ook den onontwikkelden inlander, die niet lezen kan, behoorlijk op de hoogte te brengen van de maatregelen door de regeering ten bate van 't algemeen genomen. Dat de kleine man niet lezen kan, is het gevolg van onze verwaarloozing van het openbaar inlandsch onderwijs gedurende eeuwen! Daarvan mag hij niet de dupe blijven. Zoolang het meerendeel der inlandsche bevolking geen onderwijs kan ontvangen, moet door omroeping of voorlezing bij herhaling, in ieder dessa, bekendmaking plaats hebben van getroffen maatregelen, opdat de inlander zeker weet, dat hij niet meer kan worden overvallen met iets, dat hij van zich had willen afwenden — de betaling van nieuwe belasting b.v., — indien hem daarvoor tijd gelaten ware.

1602-1902.

In „de Controleur” van 8 Februari, n°. 602, vestigt „Blanda” de aandacht op den merkwaardigen **gedenkdag van 20 Maart** a. s., waarop het *driehonderd jaren* zal geleden zijn, dat aan de *„Generale Nederlandsche geoctroyeerde Oost-Indische Compagnie”*, haar octrooi werd verleend.

Met hem zijn wij het volkomen eens, dat, hoe men ook moge denken over het minder humanitaire van veel, wat door die Compagnie is gedaan, zij toch het uitvloeisel was van het krachtige en kranige denken en handelen onzer voorvaderen en dat door haar de grondslag is gelegd van het prachtige Aziatische eilandenrijk, waaraan Nederland in de vorige eeuw de beteekenis te danken had, die het nog in Europa heeft behouden en waaraan het ook nu nog hoofdzakelijk zijn aanzien verschuldigd is.

Daarom betreurt „Blanda” het, dat noch de Regeering, noch iemand anders plannen heeft gemaakt om dezen voor ons zoo merkwaardigen dag door eene feestviering te herdenken, die aan de gansche wereld onze vroegere energie zou hebben in herinnering gebracht. Hij vraagt, of het niet op den weg van „Oost en West” zou hebben gelegen, om zich te stellen aan hoofd eener manifestatie.

Naar wij hopen en vermoeden zal de Vereeniging, waarvan wij het weekblad redigeeren den 20 Maart 1902 zeker niet onopgemerkt laten voorbijgaan, maar als men ons zou vragen, of wij dit zouden willen doen door het vieren van een openbaren jubeldag, door het houden van optochten en andere feestelijkheden, dan zouden wij antwoorden: dat een goed voorbereid pogen om op dien dag geheel Nederland te doen denken aan den ongelukkigen toestand, waarin een deel onzer trouwe Javanen verkeert en door het gansche land gelijktijdig aan iedereen vragen om geldelijken steun voor die ongelukkigen, meer zou liggen op den weg van eene Vereeniging, die volgens art. III harer statuten ook de belangen der inlandsche bevolking van de Koloniën moet behartigen en bevorderen.

Wij zouden van den 20 Maart a. s. willen maken een soort **Amajuba-dag voor de Javanen**. Men houde eene algemeene collecte bij een ieder aan huis. Men ga met lijsten rond, men geve avondfeesten muziek en tooneelspel, met of zonder allegorische figuren uit de kompagniestijd, maar men doe dit alles om een flinke som bij elkander te krijgen *voor de noodlijdende Javanen*, die, O zoo dankbaar! zullen zijn, voor den steun, die hen onverwacht uit Nederland, door de broeders en zusters aan den overkant der zee, wordt verleend.

En het wil mij voorkomen, dat „Oost en West” dat reeds sedert zoo geruimen tijd tracht de harten onzer landgenooten tot geven aan de hongerlijders te vermurwen, goed zou doen met zich te stellen aan het hoofd van zulk een herdenking. De vereeniging heeft reeds voor een fonds in Nederland haar beheer en heeft in Oost-Indië het bestuur harer afdeeling, dat bekend is met de plaatsen, waar de nood het grootst is en dat alles doen zal, wat het kan, om het doel te doen bereiken, dat de gevers beoogen.

Wil dit nu zeggen, dat zij, die nu reeds geven willen, daarmee moeten wachten tot den Javaanschen Amajuba-dag?

Zeer zeker niet, want *elke honderd gulden, die wij bij elkander krijgen*, zenden wij naar Weltevreden.

De honger heeft tot wachten geen tijd!

Drie Samenkomsten over Indische belangen.

Op 4 Februari sprak in de vereeniging „Moederland en Koloniën” de heer A. H. Berkhout vroeger Indisch-Houtvester thans leeraar aan de Landbouw-school te Wageningen over de toekomst, die deze school aanbiedt aan Nederlandsche jongelieden, die bij cultuurondernemingen in Oost-Indië werkzaam willen zijn. De belangrijke voordracht, werd door de druk bezochte vergadering met belangstelling aangehoord en gevolgd door eene bespreking, die nog tot nadere inlichtingen aanleiding gaf. Wij misten daarbij echter de beantwoording van de vraag, of het in het leven roepen van een of meer inrichtingen voor degelijk landbouwonderwijs in het land, waarvoor het dienen moet, niet in de eerste plaats zou moeten worden aanbevolen wanneer men let, zoowel op de eischen van den landbouw in Oost-Indië en op de belangen van het groot getal jongelieden in het land zelf, zoowel Europeanen als inlanders, die er de noodige kennis zouden kunnen opdoen om een goed middel van bestaan te vinden.

Hoe de heer Berkhout zelf daarover denkt staat te lezen op bldz. 163 van een door hem geschreven artikel in „De Indische Gids” van Februari, waar hij de hoop uitspreekt, dat de oprichting eener Hoogere Landbouwschool te Buitenzorg niet te ver in 't verschiet moge liggen.

* * *

Op 10 Februari hield de heer A. H. van der Heide, bestuurslid onzer afdeeling „Arnhem en Omstreken” en lid van het Hoofdbestuur der Vereeniging eene leerrijke voordracht over Java, door eene fraaie serie lichtbeelden verduidelijkt. Na eene korte inleiding, waarin eerst het doel en de arbeid van „O. en W.” werd toegelicht en daarna gewezen werd op het meest karakteristieke van het leven tusschen de tropen en op het verschil van dat leven thans en in vroegere tijden, gaf hij aan de hand der lichtbeelden een zoo duidelijke schets van land en volk, dat zijn talrijk gehoor, waaronder ook veel jonge lieden hem ingetogen volgden. Veel indruk maakte dan ook zijne opwekking om vóór het naar huis gaan eene kleine bijdrage te offeren tot leeniging van den grooten nood, die thans op Java onder de armen heerscht. Door de jongens en meisjes werd van 't zakgeld menigen penning gegeven voor 't goede doel.

Ook op andere plaatsen werden door den heer v. d. H. voordrachten gehouden. Op die wijze wordt zeker het best aan het doel: „verspreiding van populaire kennis” beantwoord.

* * *

In de vergadering van het Kon. Inst. van Ingenieurs van 15 Februari sprak de oud-Minister van Waterstaat, van der Sleijden, nogmaals over de aanslibbing van het Oost- en het West-gat van Straat Soerabaja en zulks naar aanleiding eener voordracht door den vroegeren Directeur van openbare werken in Ned.-Indië, de Meijier, kort voor zijn vertrek in de Indische afdeeling van het Instituut gehouden.

Spreker leverde, in strijd met de meening van den heer d. M. het betoog, dat de verlegging van den mond der Solorivier buiten straat Soerabaja een eerste eisch is, om voor groote schepen den toegang tot de reede van Soerabaja te verzekeren; hij veroordeelde de door den Vice-admiraal Mac-Leod voorgestelde afdamming van het Oost-gat, omdat daardoor het Westgat tot dichtslibben zou zijn gedoemd.

Er volgde daarop eene belangrijke discussie waaraan, behalve door de heeren de Meijier en Mac-Leod ook o. a. door den Hoofd-inspecteur van de waterstaat Leemans, lid der Solovalleicommissie werd deelgenomen. De vraag kwam daarbij aan de orde of eene voor groote schepen toegankelijke haven te Soerabaja een vereischte zal zijn, om de concurrentie van de Nederlandsche stoomvaart tegen vreemde stoomvaartlijnen vol te houden, die nu op hunne reizen Singapore aandoen.

Eerst wanneer het gedrukt verslag van het verhandelde in „de Ingenieur” zal zijn verschenen, zal het de moeite loonen, de quaestie meer in detail aan onze lezers duidelijk te maken.

Varia.

Nieuw-Guinea. In een der dagbladen lezende, dat er voorstanders waren om N. Guinea te verlaten of aan anderen af te staan, verklaar ik mij te voegen bij die voorstanders. Nederland heeft werkelijk genoeg aan Java, Sumatra, het grootste deel van Borneo, Celebes, en al de andere eilanden. Waarom nog een deel van N. Guinea te willen bezitten en bezetten, met de leus het te willen beschaven? Als er Zendelingen heen gaan, goed, dat moeten zij weten. Engelschen en Duitschers zullen het zoogenaamde beschavingswerk wel voortzetten. Indien Chamberlain invloedrijk blijft in Engeland, zal hij weldra de kans schoon ziende, zijn klaauwen naar Nederland en zijn Indische bezittingen uitstrekken. N. Guinea is dan als struikelblok licht de aanleidende oorzaak, want Australië zal niet nalaten daarop aanspraak te maken. Dat de Indische Regeering dus bijtijds dat „blok aan het been” afschudde.

Zutfen. K. H O. van Bennekom.

* * *

Atjeh - Oorlog. Hoewel de post dadelijk sluit, moet ik toch nog even melding maken van ons succes in Peusangan, waar de maréchaussee en naar ik hoorde een compagnie Infanterie een vijandelijke versterking hebben genomen. De vijand liet, zooals ik reeds seinde, 79 dooden in onze handen, terwijl aan onze zijde negentien gewond werden. Evenals te Bateë Ilië hebben de Atjehers zich ook hier tot het uiterste verdedigd, om op het laatst de lont in het kruit te steken. Ongelukkig deden ze dat een oogenblik te vroeg, waardoor zij zelf de meeste slachtoffers kregen. Heden morgen kwamen veertien gewonden hier aan, waaronder verscheidene met brandwonden.

A. s. Maandag vertrekt de chef van den staf, kapitein Nijpels, met een colonne naar Matang - Koelie, teneinde samen te werken mèt de aldaar gelegerde compagnie.

Velo.

Atjeh 4 Januari 1902. Corr. Bat. N.bl.

* * *

Uit Djambi. Het gewestelijk bestuur van Palembang, ontving onder dagteekening van 10 Januari het telegram:

De gewestelijk militaire commandant seinde uit Soeroelangoen, den 9en dezer, dat in den namiddag van den 7en t v. de Tamiang, met een gedeelte der troepen aan boord, Pelakoran aan de Merangin bereikte. De kampong werd bewoond bevonden, de houding der bevolking was vredelievend. De troepen werden daar ontscheept en een bivak werd betrokken.

Bij verkenning stroomopwaarts bleek de weg zoodanig onder water gezet, dat het voorwaarts rukken vertraagd werd.

De verkenningen worden voortgezet en gedurende dien tijd een voorraad steenkolen, ten behoeve van de Tamiang, opgevoerd.

Java - Courant.

* * *

Soldatenleven. Als aanvulling van het ingezonden stuk van *Soldaat* in het *Kol. Weekblad* van 14 Nov. schrijft de *Sem. Ct*:

„Den soldaat lust doen krijgen in kalme genoegens” en ... hem die verschaffen, dat is een eerste vereischte, om hem op 't goede pad te houden en hem af te houden van 't zoeken naar laag genot — wat geen genot is. Dat hij 't zoekt, is minder zijn schuld, dan van de omstandigheden. Het leven van den soldaat in Indië is, heeft hij eenmaal zijn dagtaak volbracht, zoo dor, zoo droog zoo vervelend! En we weten, waar verveling toe brengt. Nergens vindt hij aanspraak, nergens is hij thuis. 't Is al een heel enkele, al heb ik wel eens zoo'n enkele ontmoet, die een soldaat, als hij toevallig bij hem thuis moet zijn, een sigaar, een versnapering .... een stoel aanbiedt en „een boom” met hem opzet, en dat niet op een manier, die hem den mindere, doet merken, dat 't een welwillendheid is, maar zoo, dat deze voelt, dat hij menschgelijk met den meerdere is. Hoe zoo'n mindere dat weet te waardeeren, hoe goed 't hem doet, hoe 't nawerkt, ik zou er tal van voorbeelden over kunnen aanhalen.

Maar ter zake, — ofschoon 't moeilijk valt, is men eenmaal aan dit onderwerp bezig, er niet op door te gaan, — en daarom mijn commentaar:

In een groot garnizoen hadden de onderofficieren een uitvoering van een operette op touw gezet en repeteerden in hun cantine, wanneer ze er maar kans toe zagen. De minderen, die anders geen toegang tot dit lokaal hadden, werden, toen hun belangstelling bleek en ze stil kwamen luisteren, oogluikend toegelaten en zoo gebeurde 't, dat telkens, als er repetitie was, de zaal stampvol stond.

Toen eindelijk de uitvoering was afgeloopen en de persoon, die zich met de leiding had belast, werd bedankt door de militaire autoriteit, eindigde deze met ongeveer de volgende woorden: „Zal 't u voldoening schenken te weten, dat uw hulp op prijs werd

ADVERTENTIEN.

TE HUUR.
Gemeubileerd Benedenhuis, bevattende **5 Kamers, Keuken**, en **Kelder**, keurig ameublement, best. uit: **Salon-, Eetkamer-. Serre-, Slaapkamer-Ameublement, alle Keukenbenoodigdheden**, verder **Mangel, Pers** enz. enz.
Gelegen **WEIMARSTRAAT 93.**

Scheveningsche Boschjes.
Pension.
Villa „Vineta" van Stolkweg 34.
Mevr. Bruinsma van den Berg.

Eduard Pelger,
„La Haye"
Chapellerie
Civile et Militaire
No 39 Prinsestraat No 41.

OVERHEMDEN
naar maat.
G. Lörtzer
Chemisier,
24—26 Hoogstraat, Den Haag.
Indische Uitrustingen.

Allan & Co.
Koninklijke Nederlandsche
Stoom-Meubelfabriek
Magazijnen ter Meubileering.
Meubelen,
Tapijten, Gordijnstoffen etc
DEN HAAG:
HOOGSTRAAT 16.
Rotterdam. Utrecht.

ISERIEF & Co.
VEENESTRAAT 16/18,
den Haag.
Magazijn van Garen en Band.
DAMES HANDWERKEN.
Natuur Wollen Ondergoederen
VAN
Jansen en Tilanus.
FRIEZENVEEN.

Miele & Co.
Veenestraat 50
DEN HAAG.
Fabriek en Magazijnen
van duurzaam Verzilverde
ARTIKELEN
VOOR
Luxe en Huishoudelijk gebruik.

Fabriek en Magazijnen „DE NIJVERHEID"
BREDA.
Behangerij, Meubelfabriek,
Stoffeerderij,
Bedden- en Matrassenfabriek.
Mart. Lefel-Oomen,
Hofleverancier.
Concureerendst adres voor complete meubeleering.
Enorme voorraad. Lage prijzen. Directe levering.
Geïllustreerde prijscatalogus Gratis en franco.

P. ABRAHAMSON,
Veenestraat 27, Den Haag.
MAGAZIJN van
Gouden, Diamanten en Zilverwerken,
bericht dat alle artikelen met ***20 pCt. korting*** worden uitverkocht wegens verbouwing en uitbreiding van het Magazijn.
Het Magazijn wordt van af April tijdelijk verplaatst naar SPUISTRAAT 56.

IN ROBES
Fransche Coupe
Maison L. Carrière „Gratio".
Reform kleeding
naar keuze.
SPECIALITEITE IN INDISCHE KLEEDINGEN.
Attesten ter inzage.
113, Van Swietenstraat 113. Den Haag

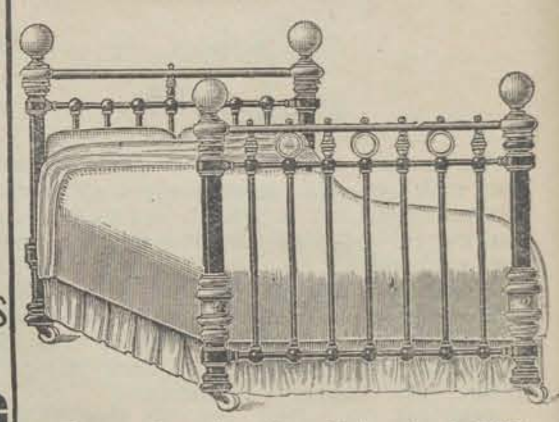
GOOSEN en SWAGERMAN.
Vleugels
Piano's en Orgels
RIJKE SORTEERING.
Men vrage conditiën voor
RUIL, HUUR en BETALING.
149, Boekhorststraat 149 a,
DEN HAAG.

VERHUIZINGEN
onder garantie.

Bergplaats voor Inboedels
(GARDE-MEUBLE)
VERPAKKING
(Emballage)
van alle soorten van goederen ter verzending door de geheele wereld.
DE GRUIJTER & Co.
AMSTERDAM, DEN HAAG, ARNHEM.
Leidschekade 70. Westeinde 48. Parkstr. 70/71.

Grootste Keuze.

Franco levering door het geheele Rijk.
Th. A. A. SIMONIS,
Groenmarkt 34,
over de PRINSESTRAAT
DEN HAAG.

GLYCERINAL
het beste middel tegen winterhanden
in flacous à **f 0.15** en **f 0.25.**
Uitsluitend verkrijgbaar bij
A. S. BLEEKRODE,
PRINS HENDRIKSTRAAT 97, DEN HAAG.

A. SCHARENBERG,
Hofleverancier.
IJskannen, IJslepeltjes en Schepjes
IJs- en Koelemmers.
Sambal-Schotels.
DEKSELS voor GLAZEN.
$5^1/_2$, $6^1/_2$, $7^1/_2$ en $8^1/_2$ cM. middellijn.
VINGERKOMMETJES.
's-Gravenhage, Hoogstraat 15.

69, DENNENWEG 69,
DEN HAAG.
Rijke keuze Gasornamenten.
Complete Installatiën. Baden en Geijsers.
„MOBIEL BRANDER" f 3.50.
Weerstaat schokken en trillingen.
Telephoon 930. A. SERPHOS & Co.

WONINGGIDS
voor 's-Gravenhage.
Orgaan der firma: Dussel & De Leeuw.
Op aanvrage gratis verkrijgbaar.

Pension Büchner.
Laan van Meerdervoort 198,
hoek Perponcherstraat,
Den Haag.
Ook Logies per dag.

E WEKKER,
Coöperatieve Vereeniging.
Afdeeling reformkleeding,
Zeestraat 31. Den Haag.
GROOTSTE SORTEERING
Binnen- en Buitenlandsche Hygiënische Stoffen.
Poreuse stoffen van af 35 cent per Meter.

PORT-, SHERRY, MADEIRA en fijne TAFEL-WIJNEN
AGUILAR'S
ZIJN
alom bekend.
HEERENGRACHT 3-52,
Den Haag.
Succursales: UTRECHT, LEIDEN.
„De wijnen van dit huis zijn verkrijgbaar bij den heer **„B. DE BAS"** te Batavia, Hoofdagent voor West-Java."
Correspondentie te adresseeren aan:
Maison Antonio Aguilar.

G. KERNER & Co.

PRIJSCOURANT
GRATIS en FRANCO.

Hoofdwassching.
Verdrijving der roos, belet het uitvallen der haren.
Hoofdwassching, bereid volgens het beste voorschrift door
Mej. E. DE LEEUW,
PRINSENSTRAAT 42, DEN HAAG.
Prijs per flacon **90** cts.

Gebr. TEN HOUTEN,
UTRECHT, DEN HAAG.
Compleete Meubeleering.
SPECIALITEIT IN
Slaapkamer-Artikelen.
Soliede bewerking. Zeer billijke prijzen.

J. A. DE GRUIJTER,
Obrechtstraat 196, hoek Reinkenstr.
DEN HAAG.
Groote Sorteering
VULKACHELS, CALORIFÈRES
EN
Majolica-
TEGELKACHELPLATEN

Bij de Haagsche Uitgevers Mpij.
„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG"
is verschenen:
Regelen ter bevordering van de Gezondheid bij het heerschen van Influenza en Malaria, door Dr. NORBERT GRABOWSKY.
Verkrijgbaar bij alle Boekhandelaren.
Prijs 25 ct. Prijs 25 ct.

Abonnement voor niet-leden.

Ondergeteekende verklaart zich te abonneeren op het Koloniaal Weekblad orgaan der Vereeniging „OOST en WEST" à *f* 2.— per jaar.

Naam: *Woonplaats:*

Verzoeke dit biljet na invulling uitteknippen en aan de Uitgevers van dit blad, Haagpoort 4, den Haag te zenden.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

Bijblad

VAN

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Donderdag 13 Februari 1902.

gesteld, nog meer voldoening moet u er in vinden, te hooren, dat de straffen voor vergrijpen, die in den regel 's avonds voorkomen, tijdens de repetities meer, dan de helft minder waren, dan gewoonlijk.

De mennekes hadden geen gelegenheid gehad, om zich te vervelen, dus enz.

Nu weet ik wel, dat men voor de soldaten niet altijd kan laten komedie spelen of laten zingen; en weet ik ook, dat 't niet gemakkelijk is den aard van uitspanningen voor hen geschikt, vast te stellen, maar ook weet ik, dat aanmoediging en waardeering van't geen zij doen, om zich zelven bezig te houden, groot moet zijn, al kost het wel eens wat zelfverloochening en opoffering en dat is iets, waarvan de meerderen zich niet altijd bewust zijn.

* * *

Inlanders als officier. Naar aanleiding van het denkbeeld om Javanen de gelegenheid te geven officier in het Nederlandsch leger te worden, vraagt de „Sumatra Bode" in zijn *Indisch Weekoverzicht* van 13 Januari: „Zal zoo'n moderne inlandsche luitenant een hollandsch meisje mogen trouwen?

Daartegenover zouden wij de vraag willen stellen: Waarom niet, wanneer zij elkander waarlijk liefhebben?

* * *

Inwendig lachen. Lezende „hoe de Inlander lacht", kwam mij in de gedachte, hoe mijn brave langbaardige en enorm van knevel voorziene kapitein van Rijnberg eens Amboneezen zijner kompagnie toesprak. De edele man, was reeds 20 jaar Luitenant in Patria geweest, toen hij naar Indië ging en daar direct Kapitein werd. Zijn kennis der Maleische taal was nog zeer gering. Hij wilde aan zijn Kompagnie vertellen, dat de Géneraal Michiels, bij wien de Amboneezen, als *flankeurs*, de eerewacht betrokken, geklaagd had, dat de schildwacht niet behoorlijk de uren aangaf door aan de bel te trekken: „Itoe toewan besar nakal sekali sama Orang Ambon, tidah tarek *bel* betoel!" De Flankeurs lachten inwendig, maar ik, achter den Kapitein gaande, proestte het uit van lachen en hield mijn zakdoek voor mijn mond.

ATHOS.

* * *

Javaansch Volksleven. Te Solo woonde een man, die slechts een kwartje bezat, en niet wist, hoe hij daarmeê een langen tijd kon leven. Hij zocht naar een akal (list) en vond dien. Voor 't kwartje liet hij bij den pachter amfioen koopen, en ontdeed het van de tjap (het merk) en stak het weg tusschen de dakbedekking van zijn huis. Daarop zei hij tot zijn vrouw: „Ga naar den pachter en vertel hem, dat ik gesmokkeld amfioen in huis heb. Ik zal dan in de gevangenis moeten zitten, waar ik volop eten gedurende een paar maanden zal krijgen. Bovendien ontvangt ge van den Chinees vijf gulden voor je dienst. Maar zorg, dat je intusschen door handel deze verdubbelt."

De vrouw deed, wat haar gezegd werd. Huiszoeking werd bij den armen man gedaan en het amfioen gevonden.

Met plezier ging hij de doos in, (*Het Nieuws v. d. Dag van N.-I.* noemt de gevangenis, waarin de arme hongerlijders zich zoo gaarne doen opnemen: het gastvrije hotel „Au Toutoupan d'or") maar toen hij er uit ontslagen was, ranselde hij zijn vrouw af. Waarom? Zij had in plaats van er meê handel te drijven, het geld niet verdubbeld maar verdobbeld.

* * *

Stranding van de „Coen". Nu de stranding van het stoomschip, „Jan Pieterszoon Coen", van de Koninklijke Paketvaartmaatschappij, op Arnemuidens-Droogte zonder persoonlijke ongelukken afliep, is het wel grappig enkele bizonderheden van de paniek, in de Indische bladen vermeld, hier over te nemen:

„Tegen den morgen trokken de passagiers zwemgordels aan, een tragi-komisch gezicht. Dikke dames zag men worstelen met het onhandige ding, en lieve jonge meisjes hadden wel vier gordels boven elkander aan kunnen doen, zooveel handen waren bereid om haar te helpen. Oude heeren, de taille omgord door den levensredder, vroegen maar voortdurend aan ieder, die een beetje zeemansachtig er uit zag: „Is er gevaar? Neen maar meneer, zegt U het maar, is er gevaar? . . . ."

Eene vermakelijke bijzonderheid was, dat een paar Amerikanen aan boord, onbekommerd over schipbreuk of stranding, doodleuk „kiekjes" stonden te nemen van hunne lotgenooten, zooals die daar met zwemgorders aan en benauwde gezichten op het dek van het vastzittende vaartuig rondliepen.

En het eerste, wat deze merkwaardige passagiers deden, toen ze in Priok aan wal stapten, was het adres te vragen van een fotograaf, die de *snapshots* kon „ontwikkelen", waarbij ze de filosofische opmerking uitten: *all's well that ends well!*

Naar aanleiding van de voordracht van Mr. C. Th. van Deventer in het Indisch Genootschap op 4 Februari jl.

Wanneer de voordracht van den Heer Mr. C. Th. van Deventer op den 4den Februari jl. in het Indisch Genootschap gehouden over de ontwikkeling van de inlandsche rechtspraak, in druk zal zijn verschenen, dan twijfel ik er niet aan, of zij zal onder de belangstellende regeeringspersonen en volksvertegenwoordigers, die het verslag er van lezen, een aantal aanhangers van zijne daarbij ontwikkelde denkbeelden winnen, in evenredigheid even groot, als dat op de vergadering is geweest, waar hij slechts zeer geringe tegenspraak heeft gevonden.

Hoe kan het ook anders. De nieuwe koers, om den inlander te laten deelen in onze administratie der inlandsche huishouding, in dier voege, dat hij geplaatst wordt op een standpunt gelijk aan het onze, breekt meer en meer baan. Daarom zal Mr. v. Deventer, als een der bekwaamste stuurlui in die richting, hoe langer hoe meer proselieten maken. Er moet en er zal eenmaal een einde komen aan onze voogdijschap over den inlander, waar wij als het ware in geroest zijn, en die nog steeds drijft op de vrees, dat, wanneer wij onze bruine broeders op gelijke lijn laten samenwerken met ons, wanneer wij hun dezelfde gemakken verschaffen om wetenschap en ondervinding op te doen als wij bezitten, zij dan, als zij op gelijke hoogte zijn gekomen als wij, die wetenschap en ondervinding zullen benutten om zich van ons vrij te maken.

Die vrees gaat plaats maken voor plicht. „Fait ce que doit, advienne que pourra" wordt al meer en meer de leus. Wij voelen, dat het niet langer aangaat en in strijd is met alle regelen van moraliteit en goeden trouw, om onze pupillen onmondig te laten.

Zelfs ons eigen belang brengt wel beschouwd mede, die pupillen te ontwikkelen en tot ons te verheffen, d. w. z. tot dezelfde hoogte te brengen, als waarop wij staan, dus tot onze gelijken te maken. Het oordeel, dat zij over onze verrichtingen ten deze zullen vellen, kan niet anders, dan gunstig zijn en die verrichtingen kunnen tot dankbaarheid jegens den voogd stemmen.

Geen uitsluiting meer van den inlander uit eenigen tak van dienst, geen kortzichtige achteruitstelling bij Europeanen, maar gelijkstelling in alle opzichten. Het behoud van onze heerschappij in N.-I. eischt slechts, dat de hoogste plaatsen in de militaire en burgerlijke dienst in handen blijven van Hollanders. Alle andere betrekkingen echter, die zonder gevaar voor onze macht den inlanders kunnen worden toevertrouwd, moeten in inlandsche handen worden gesteld.

Mr. v. Deventer heeft er zeer terecht op gewezen, dat de inlanders in natuurlijken aanleg en talent niet voor ons onder doen. Er bestaat dus meer kans, dat zij in de aan hen toevertrouwde betrekkingen beter zullen voldoen, dan de Europeanen, omdat de keuze onder hen zooveel grooter is. Immers om uit de inlanders te kiezen, hebben wij een heel volk voor ons, om het uit Europeanen te doen, een beperkt aantal, slechts hen, die zich genegen verklaren om voor den dienst te worden opgeleid. En dan, hoe veel geringer kunnen de uitgaven niet zijn voor het inlandsch personeel dan voor het Europeesch.

De vrees voor hun meerdere onvertrouwbaarheid, partijdigheid, zucht tot knoeien en verdraaien van de waarheid behoeft geen reden te zijn zich niet van hen te bedienen. Onze zonden zijn in dat opzicht niet geringer. Voor ons wordt echter veel door de vingers gezien, wat in hen niet verschoond wordt. Doch de ongeschikten onder hen kunnen wij ten allen tijde vervangen, wegens den overvloed van keus, en dit middel missen we dikwijls met de Europeeschen ambtenaar, wegens gebrek aan beter. En wat hun omkoopbaarheid betreft, daar die ondeugd ook bij ons wordt aangetroffen, is het beter, dat de inlandsche ambtenaar daarvan beschuldigd wordt, dan de Europeesche, daar dit de bevolking in haar vertrouwen op onze integriteit en hoogere moraliteit minder schokken zal, wat later ons prestige zal handhaven aan de vervulling uitsluitend door ons van de hoogere betrekkingen.

Wij hebben echter met een toekomstplan te doen, dat misschien even lang op verwezenlijking zal wachten, als een dito plan van Mr. J. A. Nederburgh, die door den heer van Deventer eenige malen in zijn voordracht is genoemd, en die in het tijdschrift: „Wet en Adat" heeft voorgesteld, om tot een ander algemeen Indisch recht te geraken, dan het bestaand Europeesch-Nederlandsch, — en dat wel met behulp van de Inlandsche Christenen, die onder Europeeschen invloed hun wet hervormen of hervormd hebben, zonder de theorie, de eischen der praktijk te hebben verwaarloosd.

Wat van meer actueel belang is, is de vorming van deskundige inlandsche rechters, en dat op de Hollandsche Cursussen en de hoofdenscholen aan den inlandschen leerling gelegenheid gegeven worde, zich te bekwamen in de kennis van het strafwetboek en het inlandsch reglement niet alleen, maar ook in het staats- en administratief recht, welk vak zeker op de toekomstige rechtsscholen niet mag ontbreken. Van hoeveel belang de kennis van het Regeerings-Reglement ook voor den aanstaanden inlandschen rechter is, leert b.v. art. 75, waarbij de grondslagen zijn vastgesteld voor de rechtspraak over de ingezetenen van N.-I., de alinea 3, 4 en 5 meer speciaal over de inlanders. En nu wil ik er de aandacht op vestigen, hoe verschillend de uitlegging is van het ontstaan, de beteekenis en de verklaring van dit artikel door verschillende beoefenaars der rechtswetenschap gegeven.

Volgens de „toelichting van het R. R." door Mr. C. W. Margadant, een werk dat, als ik mij niet bedrieg, op de hoogere burgerscholen in Indië en misschien nog wel op andere scholen als leiddraad wordt gebezigd, moeten de bewoordingen der 3de alinea, luidende: „— door den inlandschen rechter worden toegepast de godsdienstige wetten en gebruiken der inlanders" — in dien zin worden gelezen, dat in de eerste plaats gelden *de godsdienstige wetten* en in de tweede plaats *de volksinstellingen en gebruiken*, waaronder hij verstaat de Arabische Adat, horf, in Indië Adat genoemd. Volgens hem is vooral in de laatste jaren een streven gebleken, om een zuiverder kennis van den Islam onder de Mohammedanen te verspreiden, en wijken overal, waar dit geschiedt, die instellingen en gebruiken, door hem gewoonterecht genoemd, van lieverlede voor de godsdienstige wetten, het Mohammedaansch recht. Dit streven zou door de inlandsche bevolking met ingenomenheid worden begroet, die *vooral buiten Java*, zich gaarne gaat onderwerpen aan de uitspraken van de godsdienstige wetten.

Hoe onjuist deze laatste bewering ten aanzien van Sumatra's Westkust is, zal een ieder, die in dit gewest geweest is en er de toestanden kent, moeten toegeven. Doch op de geheele uitlegging van de 3e al. van art. 75 valt veel af te dingen. En dit heeft Mr. J. A. Nederburgh alweder gedaan in het meergenoemd tijdschrift „Wet en Adat", dat jammer genoeg, wat Mr. van Deventer ook beweert, zich slechts in een kortstondig bestaan heeft mogen verheugen.

Volgens den heer Nederburgh dan, is het Mohammedaansch recht den inlander opgedrongen en wordt de Islam onder den schut onzer vlag uitgebreid, verdringen de door ons uit gemakzucht ingevoerde priesterraden de adat, het inlandsch gewoonterecht; ligt het niet in de bedoeling van art. 75 al. 3 aan de godsdienstige wetten een onvoorwaardelijk gezag toe te kennen en gaat het landsgewoonterecht boven de wetten van den Mohammedaanschen godsdienst.

Deze laatste bewering is de leer, die op Sumatra's Westkust altijd gevolgd wordt en m. i. voor geheel N. I. gelden moet, willen wij ons niet door den Islam laten overvleugelen.

Nu is mijn vraag, wordt het leerboek van Mr. Margadant op de scholen, zoowel Europeesche als Inlandsche gebezigd, waar staats- en administratief recht wordt onderwezen? Zoo ja, wordt dan bij dat onderwijs aan art. 75 al. 3 nog altijd de uitlegging gegeven, waarop hierboven door mij de aandacht is gevestigd? Wanneer dat het geval is, mag de Regeering dat dan langer toelaten? Halen we daarmede niet het paard van Troje binnen?

De Mohammedaansche godsdienst is uit den aard der zaak onze eeuwige vijand, immers predikt hij vijandschap tegen alles en een ieder, die niet met hem is. Zijn niet nagenoeg al de binnenlandsche oorlogen in de afgeloopen eeuw door ons gevoerd, om niet tot vroegere tijdperken terug te keeren, ontstaan of opgezweept door godsdienstig fanatisme der Mohammedanen? In zijn aangehaalde verklaring van art. 75 al. 3 van het Reg. Regl. betoogt Mr. Nederburgh, dat geen andere stelling *kan*, ik voeg daarbij, dat geen andere — *mag* gehuldigd worden dan deze, dat er voor den inlander slechts twee soorten van recht bestaan: de hem betreffende stellige bepalingen van den Europeeschen heerscher en — de adat, het lands- niet het Mohammedaansch- gewoonterecht.

Had Mr. L. W. C. van den Berg in de Encyclopedie van N. I. niet zoo'n ongelukkigen verklaring van het woord „adat" gegeven, dan zou de uitlegging van art. 75 al. 3 van het Reg. Regl. door Mr. Margadant wellicht eene heel andere geweest zijn. Hoe dit ook zij, Mr. Nederburgh heeft de verklaring van Mr. v. d. Berg krachtig — en m. i. op afdoende wijze — bestreden.

Doch wat wordt onderwezen? Ik hoop, dat de Regeering het van genoegzaam belang zal achten, zich hiervan te vergewissen, en dat zij c. q. tot maatregelen bereid zal worden bevonden, die geen andere uitlegging van art. 75 al. 3 R. R. toelaten, dan die door Mr. Nederburgh gegeven.

Deze maatregel moet de voorlooper zijn, beter gezegd de effenmaker van den weg, welke voor het tot stand brengen der toekomstplannen van laatstgenoemden schrijver en van Mr. van Deventer moet worden ingeslagen.

Den Haag, 7 Febr. 1902. H. E. Prins.

Een Indische Leeszaal in Amsterdam.

Waarlijk de Amsterdammers weten zelf niet, hoe rijk zij zijn. Helaas! verreweg de meeste hunner geven om dien rijkdom ook al heel weinig, maar toch er zijn er, die klagen over hun armoede, die zich verongelijkt en achteruitgezet achten bij hun landgenooten in den Haag en die toch, als zij 't maar wisten, dezen niets behoefden te benijden.

Wij bedoelen de Oost- en West-Indischen, die volgens een hun ten rechte of ten onrechte aangewezen gewoonte altijd mopperen, omdat hier in Amsterdam zoo weinig gelegenheid is om iets te lezen over, van en uit Indië.

Ja, natuurlijk het Leesmuseum op het Rokin, maar niet iedereen is er lid van, niet ieder convenieert dat — en dan nog, behalve eenige voorname Indische couranten, vindt men daar op Koloniaal gebied heel weinig.

De Universiteitsbibliotheek? Och! daar gaat men ook zoo gauw niet heen. Men zegt, dat het er niets gezellig is, te officieel, te omslachtig. Maar zijt ge dan wel eens bij **de Bussy, Rokin No. 64** geweest? Weest verzekerd, dat slechts weinigen iets van deze gelegenheid af weten en toch vindt men daar misschien de volledigste verzameling van alle mogelijke couranten in Oost- en West-Indië uitkomende.

Men staat verbaasd over de macht van de Koningin der Aarde in onze Koloniën. Hoevele kleine plaatsen in Java niet alleen, maar op Sumatra, Borneo, Celebes hebben *hun* eigen Courant?

Verder een macht van boeken, vooral over handel en cultures — woordenboeken — commissieverslagen — het adresboek van Europeanen, woonachtig in Indië.

Oud-gasten kunnen er hun hart ophalen. Jongelui, die hun fortuin in Oost- of West-Indië willen beproeven, kunnen zich daar op de hoogte stellen van het land hunner illusieën, en dat alles kost niets.

Men gaat een trapje op en bevindt zich in een ruime, prettige zaal, waar al die dag- en weekbladen hun lezers wachten, en waar de heeren der firma de Bussy met de grootste welwillendheid bereid zijn tot het geven van alle mogelijke inlichtingen.

Het is hier een eenige gelegenheid in het hartje van Amsterdam en waarvan het alleen te betreuren valt, dat zij nog zoo weinig algemeen bekend is.

Het doel der firma de Bussy is zeer belangloos, ja zelfs idealistisch; niets anders beoogen zij, dan de kennis onzer koloniën in het Moederland te verspreiden en tevens de handelsbetrekkingen tusschen beide te bevorderen; zoo het kan, nieuwe bronnen van exploitatie in die rijke gewesten te openen voor ondernemende, durvende mannen.

Aangezien ook onze Vereeniging nagenoeg hetzelfde doel beoogt, meenen wij aan de Leden van „Oost en West", die Amsterdam bewonen of er tijdelijk vertoeven, een dienst te bewijzen door hen bekend te maken met deze bij uitnemendheid nuttige en tevens aangename instelling: **de Leeszaal op het Rokin n°. 64.**

M. v. J.

Nog eens over Kadettenscholen in Insulinde.

In 1867, Directeur der Militaire School te Meester Cornelis zijnde, vond ik het reeds in dien tijd minder aanbevelenswaardig om flinke onderofficieren, waarvan velen reeds meer dan 25 jaar oud waren, voor een paar jaar op de schoolbanken te doen plaats nemen. In dien tijd toch was er voor hen gelegenheid, om met een lichter examen den officiersrang te verkrijgen en konden ze het zelfs tot kapitein brengen. Ik deed daarom een voorstel aan het Legerbestuur, om de Militaire School langzamerhand te vermommen in een Kadettenschool, waarop jongelingen van ± 14jarigen leeftijd geplaatst konden worden. Met de noodige terechtwijzing voor mijn onbezonnen voorstel, ontving ik een afwijzend antwoord; sedert dien tijd opperde ik meermalen het denkbeeld om Kadettenscholen in Insulinde, in den geest van die in Duitschland te vormen. Ik richtte zelfs eens mijn voorstel, bijwijze van rekest, tot het hoogste bestuur in Nederland. Hierop ontving ik noch terechtwijzing, noch antwoord.

Ook het oprichten van Kadettenscholen voor Amboneezen, Javanen en Madureezen werd meermalen door mij aanbevolen. Al hadden wij vroeger de Amboneesche Luitenants: *Patti*, *Joseph-* en *Jonas Rakarias* en eenige met epauletten versierde Javaansche onderofficieren, zoo kan het geen aanbeveling verdienen, om op dat systeem van inlandsche Luitenants terug te komen. Kadettenscholen daarentegen, waarin jeugdige intelligente Insulindiërs een militaire opvoeding ontvangen — b.v. van het 12de tot het 18de jaar —, terwijl ze dan als *Vaandrig* met den rang van adjudant-onderofficier, *een* of *twee* jaar bij den troep moesten dienen, alvorens na een voldoend examen, officier te worden, komen mij nog steeds wenschelijk en doelmatig voor. Er is zeker geen ellendiger taal, dan het Nederlandsch voor Insulindiërs om uit te spreken en grammatikaal leeren, toch zou de kennis dier taal voor hen onmisbaar geacht moeten worden.

Zutfen, 31 Januari 1902. K. H. O. v. Bennekom.

INGEZONDEN.

Geachte Redactie!

Met genoegen nam ik kennis van 't overgenomen stuk van den heer *Mr. A. P. Th. Eijssell*, doch juist naar aanleiding daarvan wensch ik een kleine mededeeling te doen.

In Juni 1901 zond ik aan de redactie van een der veel gelezen hollandsche bladen een stuk, waarvan de strekking op 't zelfde neerkwam, als van het bovenbedoelde stuk; 't betrof ook een vergelijking van de handelwijze der Nederlandsche natie tegenover de Zuid-Afrikaansche republieken met die tegenover de koloniën. Mijn stuk werd geweigerd, *omdat er eene vergelijking met de Zuid-Afr. zaak in voorkwam!* Indien ik dat er uit wilde laten, zou men 't wel willen plaatsen. Ik nam het erg ontstemd terug en bood het een ander blad aan — doch veel gewijzigd en in een meer . . . hoe zal ik 't zeggen . . . kalmer zin geschreven, kon ik 't geplaatst krijgen. Ook hier was de Zuid Afr. zaak 't „kruidje roer me niet."

Ik had een kleine voldoening, dat ik er een paar brieven met sympathiebetuigingen op ontving.

Wat volgt nu uit bovenstaande?

Dat er redactiën van dagbladen zijn, die persé niets van een hulp voor de Indiër willen weten, als men de Z. Afr. zaak er bij haalt, wat toch wel eens noodig is. En dan ook nog dit, dat het juist de voornamen in den lande zullen zijn, die als ze zich er voor spannen willen, eenig succes van hun pogen zullen hebben, maar dan moeten ze dat niet alleen doen in wetenschappelijke werken, maar ook in organen, die onder het oog van 't publiek komen. Liefde opwekken is geen wetenschappelijk maar zuiver menschelijk iets. En ten slotte, dat het velen persmannen nog mangelt aan een goed begrip omtrent de positie, die Nederland *moet* innemen tegenover zijn millioenen niet blanke onderdanen, *die het toch niet kan missen.*

Hoogachtend

Utrecht, Febr. 1902. Udw.

D. F. ROMEIN.

(Gep. kapt. O. I. L.)

Inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

Indisch Militair Tijdschrift XXXIIIe jaarg. (1902), N°. 1.

J. U. van Loon: Beschouwingen over het vuur met volle projectielen (vervolg). — R. Boonstra: Het Indische politiewezen. — J. v. D.: Terreinschetsen op het gehoor en den pas. — H. B. Cayaux: Hospitaalkleeding. — J. C. van den Belt: Over schietopleiding. — S. H. Schutstal van Woudenberg: Gemengde Compagniën. — D. Bakker: Is het wenschelijk en mogelijk om de lijfstraffen bij het strafdetachement af te schaffen. — Adam: Een ton gouds besparen bij de ontvangst van koffie . . . enz.

Berichten uit Ned.-Oost-Indië van den St. Claverbond, 1902, N°. 1.

I. Van Batavia naar Riouw via Singapore, door C. W. J. Wenneker. — II. Sumatra. Dienstreis naar Moara Enim, door L. Jennissen. — III. Atjeh. Brief van H. C. Verbraak. — IV. Djocja. De aschregen van 23 Mei 1901, door H. Jansen. — V. Dienstreizen in de Padangsche Bovenlanden. Solok, door J. J. Hoevenaars. — VI. Een praatje over het Maleisch, door M. Timmers. — VII. Reisherinneringen. Dwars door Sumatra, door Pastoor Kortenhorst.

Indische Mercuur 1902, No. 6.

Koloniaal Museum. — Suriname-lezingen. IV — Moederland en Koloniën. — Beri-beri. — De nieuwe ordonnantie betreffende de accijns op lucifers. — Proefnemingen met eene ontvezelmachine. — Aanbesteding van Houtaankappen. — Concurrentie der Synthetische met de natuurlijke indigo. — Bandasche Perkeniers- en Handelsvereeniging. — Mijnbouw-Maatschappij Tambang Padang. — Kleine mededeelingen.

Verzending O.-I. Mail.

VOOR DEN HAAG.

Amsterdam, Nederl.,	14 Febr.	28 Febr.	11.20 's av
Rotterdam, Lloyd,	21 „	7 Mrt	11.30 's av.
Genua, Nederland,	25 „		9.15 's av.
Marseille, Lloyd,	18 „	4 „	6.30 's av.
Marseille, Fr. dienst,	22 „	8 „	7.45 vm.
Brindisi, Eng. dienst,	14 „	28 Febr.	1.— mid.
Napels, Duits. dienst,	17 „	3 Mrt	9.45 's av.

Via Marseille: Suppletoire verzending van brieven, briefkaarten en aangeteekende stukken den dag volgende op den aangegeven maildag te 7.45 vm.

Via Napels: Suppletoire verzending den dag, volgende op den aangegeven maildag te 12, doch de aansluiting op het vertrek der booten is daarvan niet verzekerd.

MAIL SURINAME.

Amsterdam, Nederl.,	14 Febr.	28 Febr.	11.15 's av.
Southampton, Eng.,	17 „	3 Mrt	11.30 's av.

Suppl. verzending daags daarna 6.30 's av.; aansluiting niet altijd verzekerd.

St. Nazaire, Fr.,	8 Maart	8 April	7.45 vm.

MAIL CURAÇAO.

Via Genua den 8n van elke maand, alleen op verzoek.

Elken Dinsdag en Vrijdag 6.30 's av. via Southampton en Queenstown en New-York.

MAIL CONGO.

Antwerpen den 15n en den laatsten van elke maand 7.20 's av.

Lissabon den 3n en den 13n van elke maand 3.20 m.

MAIL CANARISCHE EILANDEN.

(Teneriffe.)

Southampton. Elken Vrijdag 7.20 's av.

Liverpool. Elken Maandag 7.20 's av.

ADVERTENTIËN.

CATO SWIJSER,

Leerares M. O. handteekenen en perspectief,
ANNA PAULOWNAPLEIN 15
geeft les in **teekenen** en **schilderen** beveelt zich ook aan voor portretschilderen en vergrootingen naar photographieën.
Informaties bij OOST EN WEST.

JAC. MOULIJN,

Opticien, Instrumentmaker,
2e Wagenstraat 95, Den Haag,
TELEFOON 704.

BRILLEN en PINCE-NEZ
Voorschrift van Heeren Doctoren.
Artikelen voor Ziekenverpleging, Verbandstoffen, Breukbanden, Suspensoirs enz.
Aanleg en onderhoud van
TELEFOON en ELECTRISCHE SCHELLEN.

MAIL- en HUTKOFFERS.

Haagsche KOFFERFABRIEK

Passage 53-55-57, den Haag.
Intercomm. Telef. 589.
Noordblaak 93, Rotterdam.
GROOTSTE SORTEERING
Soliedst en goedkoopst adres voor
Koffers, Tasschen en Lederwaren.

Thee.
Koffie.
Mokka.
Gember.
Soja.
Chutney.
Theesalon.
VAN VEEN & Co.,
33 PLAATS, 's-GRAVENHAGE.
Telefoon 981.

SCHEVENINGEN, 109, Badhuisstraat.
Telefoon 4161.

Gasornamenten

Nieuwe Armen van af **f 0.60.**
Nieuwe Schuiflampen met Gloeilicht van af **f 5.50.**
Nieuwe 3-lichts Kronen met Gloeilicht van af **f 17.**
Surpriselamp
met zijden Kap en Gloeilicht f 13.50.
NIEUWE
Geijser-Badkachel,

Nieuwste systeem,
met groot nieuw BAD, met 3 jaar garantie en kostelooze plaatsing, **f 60.**
20a, Korte Houtstraat, Den Haag
Telefoon 1207.

Corsmit Brossois & Co.
18 Wagenstraat,
Den Haag.
Interc. Telephoon 582.

INRICHTING
VOOR
Complete Meubileering
VAN
Salon en Eetkamer.
Slaap- en Logeerkamer.
Kantoor, Serre, Keuken,
Gang en Trap en Dienstbodenkamer.
f 850.- en hooger.
Zeer aan te bevelen voor Ind. familiën.

Koninkl. Nederl. Mandenfabriek en Magazijnen

Firma W. F. VAN VLIET.

Serre-Meubelen en Decoratie.

NOORDEINDE 158.
Volières, Vogelkooien.
Lange Beestenmarkt 4-6, Den Haag.

Lingeriefabriek „De Hollandsche Nijverheid",

LANGE POTEN 20, 's-GRAVENHAGE.

Grootste inrichting tot het leveren van
UITZETTEN en INDISCHE UITRUSTINGEN.
voor DAMES, HEEREN en KINDEREN.

Daar aan **onze ateliers** circa 80 naaisters verbonden zijn, zijn wij in staat iedere bestelling in elken verlangden tijd op maat te leveren en garandeeren wij voor **keurige modellen, nette afwerking** en **sterk concurreerende prijzen.**

Fabriek „SIMANALAGI" Den Haag.

KEPPLERSTRAAT 138—144.
Ingrediënten voor de INDISCHE RIJSTTAFEL, als:
Samballans, Boemboe's, Atjars, Manisans, diverse **Kruiden, Visch-Artikelen,** diverse **Keuken-gereedschappen.**
Prima HOLLANDSCHE TAFELZUREN, Likeur «LALIDJIWO»
Diverse LIMONADE-SIROPEN.

Brandstoffenhandel

G. Randewiel

HOFLEVERANCIER.
Kantoor Sumatrastraat 145. Den Haag, Telephoon 1014.
Filiaal Badhuisstraat 103, Scheveningen, Telephoon 3983.
Specialiteit in
Engelsche en Belgische Anthraciet,
welke steen- en gruisvrij worden afgeleverd.

C. HOYNG,

Den Haag. -- Utrecht.
Geïllustreerde Prijscouranten worden **gratis op aanvrage** toegezonden.
ECHT CHINEESCHE THEE,
speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

A. J. MESKER,

MEUBELFABRIKANT.
Hofspui 81, Telephoon No. 240, 's-Hage.
Inrichting voor complete meubileeringen, zoowel in koop, als in huur.
Complete Ameublementen voor geheele huizen, boven- of benedenhuizen steeds voorradig.
PRIJZEN STERK CONCURREEREND.
Verhuurt mede Gemeubelde boven- en benedenhuizen.
GORDIJNEN. TAPIJTEN.

Stoomvaart-Maatschappij

„ROTTERDAMSCHE LLOYD"

Maildienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië
in verbinding met de diensten der
Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

	van Rotterdam.	van Marseille.	te Port-Saïd.	te Padang.	te Batavia.
Merapi	22 Febr.	6 Maart	11 Maart	31 Maart	2 April
Salak	8 Maart	20 „	25 „	14 April	16 „
Lawoe	22 „	3 April	8 April	27 „	29 „
Ardjoeno	5 April	17 „	22 „	11 Mei	13 Mei
Soembing	19 „	1 Mei	6 Mei	25 „	27 „
Goentoer*	3 Mei	15 „	20 „	8 Juni	10 Juni
Oengaran	17 „	29 „	3 Juni	22 „	24 „
Gedé	31 „	12 Juni	17 „	6 Juli	8 Juli

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd-Agenten: **Ruys & Co.,** *Rotterdam.*
De Agenten: **Eijkensluyters & Tromp,** Anna Paulownastraat 1*d*, *'s-Hage.*

DEN HAAG.

LEIDEN, STATIONSWEG 19. Eerste Modes.

GEDEMPTE BURGWAL 8, bij de WAGENSTRAAT.

E. v. d. Horst.

MAGASIN de SOLDES.

DELFT, 21, CHOORSTRAAT. Nieuwste Garneering.

Grootste keuze **echte LYONSCHE ZIJDE** in zwart en gekleurd, ook andere kleedingstoffen bijzonder geschikt voor Indië,
voor de helft der gewone prijzen.
Alle goederen welke niet naar genoegen zijn, al zijn dezelve ook afgesneden, worden gaarne omgeruild.
Stalen worden op aanvrage franco toegezonden.

Lambert Waterreus,

Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.
TELEPHOON 317.

Directe import voor indische ingrediënten voor de rijsttafel.
ROODE VISCH. - GOELA AREN. - MIE etc.
Boemboe's. - Samballans (in blikjes). - Atjars.

B. DERKSEN,

Brood- en Beschuitfabriek
„De Oude Vette Hen",
OPGERICHT 1680.
8, OUDE MOLSTRAAT—DRIEHOEKJES 8, 's-Gravenhage.
Hofleverancier.
Gewoon- en Luxe Brood, Beschuit, Krentenbrood, enz.
Geregelde bezorging door alle wijken der Stad en Scheveningen.

F. H. BOTHE,

21, VEENESTRAAT - DEN HAAG.
SPECIALITEIT IN
GEKLEURDE, ZWARTE en CRÊME STOFFEN.
Nouveauté's voor elk seisoen.
STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN. BILLIJKE PRIJZEN.

De WONINGGIDS v/d. Nederlandsche Bond van Makelaars in Vaste Goederen, Assurantiën, enz.
o. m. bevattende de adressen der voornaamste **Makelaars in vaste goederen van Nederland.** en de
WONINGGIDS voor 's-GRAVENHAGE en OMSTREKEN
opgemaakt door 't Administratiekantoor der firma
FALKENBURG & Co.
's-GRAVENHAGE, Dennenweg 64,
zijn beide op aanvrage **gratis** verkrijgbaar.
Ook liggen deze gidsen op de informatiebureaux der Vereeniging «Oost en West» te 's-GRAVENHAGE en te WELTEVREDEN (Batavia) ter beschikking van belangstellenden.

Wol-Regime.

Depôt van het **Echte**
Prof. Dr. G. Jaeger's
NORMAAL-ONDERGOED,
voor Heeren, Dames en Kinderen,
in Winter- en Zomer-qualiteit.
tot de laagste prijzen.
A. VAHLE & Co.,
den Haag, HOOGSTR. 14
Telephoon 1218.
Rotterdam, Hoogstr. 340.
Lijders aan Jicht en Rheumatiek ten zeerste aanbevolen.

Bovengenoemde Firma hebben wij voor *'s-Gravenhage* den **Alleenverkoop** opgedragen.
WILH. BENGER Söhne, Stuttgart,
Eenige geconcessionneerde Fabrikanten der **Echte** Prof. Dr. G. JAEGER's Normaal-Ondergoederen.

Specialiteit in Kousen en Tricot-Goederen in Katoen, Wol, Merino en Zijde.

HAAGSCHE MUZIEK-HANDEL HOFSPUI No. 97.
ENDERLE en OOSTERVEEN HOFSPUI No. 97.

A. A. KNUIJVER & ZONEN,

Gedempte Raamstraat 11-12,
'S-GRAVENHAGE.
Hofleveranciers.
Nederlandsche Fabriek van **Borduur-** en **Passementwerken, Galonweverij** à Jacquard, **Photografiën** en **Teekeningen** van Vaandels. **Maconieke Artikelen** enz. worden franco ter inzage gezonden.
Zilveren Medaille Wereldtentoonstelling
PARIJS 1900.

Vereeniging OOST en WEST

Afdeeling 's-Gravenhage.

Aan het **Bureau Heerengracht 4,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur, inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.
Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der 3de Commissie, den heer G. C. A. DE WITT, *de Perponcherstraat n°. 93.*

Een gep. Onderofficier O.-I. Leger voor incasseering, oppasser en huisbewaarder.

Een modiste die werk in Oost-Indië zoekt.

Een Dame die lessen geeft in Noorsch, Zweedsch, Duitsch en Italiaansch.

Twee jonge Dames voor Juffrouw van Gezelschap.

Twee bekwame linnennaaisters.

Gewezen Sergeant in W.-I. voor portier, looper of huisbewaarder; kan ook copieerwerk verrichten.

Jonge Dame ter waarneming van het huishouden en het oppassen van kinderen.

Een jonge Dame die als Gouvernante of Bonne naar Indië wil.

Een Dame gew. onderwijzeres in Indië voor les geven aan of opvoeden van kinderen.

Een gegageerd Onderofficier der Genietroepen zoekt een betrekking voor loopend beheer: schrijfwerk of eene eenvoudige administratie; ook kantoorwerk in die richting.

Eene dame voor 't les geven aan spraakgebrekkigen.

Een Dame les geven in teekenen en portretschilderen.

Een gewezen Sergt.-majoor, timmerman der marine, voor portier of huisbewaarder.

Twee Dames voor administratieve betrekking.

Een Heer voor administratieve betrekking of magazijnmeester.

Een Heer voor Corrector aan eene drukkerij.

Drie Dames voor waarnemen van een huishouden en naar Indiën gaan.

Twee Dames om bejaarde dame gezelschap te houden.

Een Jongmensch voor kantoorbediende.

Een Dame zoekt plaatsing als Stenograaf, ook voor les geven.

Een jonge Dame zoekt een t'huis zonder salaris bij eene dame om deze in de avonduren gezelschap te houden; kan in 4 talen voorlezen en maakt muziek.

Een Dame om met eene familie op reis te gaan; spreekt Hollandsch, Duitsch, Fransch en Engelsch en heeft veel gereisd.

Een gewezen militair in W.-I. voor oppasser of huisknecht.

Eene Juffrouw voor Depôthoudster.

Een bekwaam machinist machine bankwerker voor plaatsing in Oost- of West-Indië.

Eene jonge dame les geven in fröbelen.

Een gew. O.-I. ambt. voor adm. betrekking.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.